

**COPYRIGHT © PER MORTENSEN
MÅ KUN KOPIERES TIL PRIVAT BRUG
FÅS SOM BOG MED ISBN 87-987729-8-8
DANMARK 2002**

Jørgen Jespersen

KK og KRIGEN

Bogen er opdelt i følgende 6 kapitler:

Kapitel 1: Forholdene i Danmark i begyndelsen af krigen og min baggrund.

Kapitel 2: Den legale tid.

Kapitel 3: Tiden fra 24. juni til 29. august 1943

Kapitel 4: Tiden fra 29. august 1943 og til befrielsen

Kapitel 5: Befrielsen og tiden der fulgte.

Kapitel 6: Biografiske noter.

Kapitel 1: Forholdene i Danmark i begyndelsen af krigen og min baggrund

Den 9. april 1940, da Tyskland besatte Danmark, var jeg 14 år. Besættelsen gjorde et meget stort indtryk på mig, jeg var dybt rystet over, at Danmark bare overgav sig uden virkelig kamp. Jeg er født og opvokset i et borgerligt hjem med en meget nationalt og kongetro indstillet far. Vi oplevede nazismen på nærmere hold flere år før. En kusine til mig giftede sig med en Østrigsk jøde og flyttede til Wien. I 1938 flygtede parret og hans forældre til Danmark, stort set uden at få nogen af deres ejendele med sig. Da de havde været velhavende, var omvæltningen enorm for dem, nu hvor de pludselig stod uden noget at leve for som flygtninge i et fremmed land, De opholdt sig her i landet i adskillige måneder, og på den måde fik vi et meget personligt indtryk af nazismen, tyskerne og ikke mindst deres behandling af jøderne.

Vi boede i en stor gammel lejlighed på Østerbro, og jeg gik i Østre Borgerdydsskole i mellemsskole og senere i gymnasiet. De første krigsår var præget af de store tyske sejre i Frankrig, på Balkan, i Afrika og i Rusland og af japanernes fremtrængning i Østen og i Stillehavet. Der var bestemt ikke noget i den militære situation, der tydede på en snarlig allieret sejr. I Danmark havde tyskerne ladet den danske regering og rigsdag fungere videre, Danmark skulle være et mønsterprotektorat. Men tyskerne begik det ene overgreb efter det andet, og regeringen blev ved med at bøje sig for de tyske krav. Det drejede sig om udlevering af militært materiel, torpedobåde, luftværn og andre våben og udrustning og om indgreb i dansk retspleje med meget mere. Det officielle Danmark blev ikke alene ved med at opfordre til ro og orden, men lod Danmark tilslutte sig Antikominternpagten, internerede kommunister og opfordrede danske til at melde sig til tysk krigstjeneste mod Sovjet.

Den danske befolkning var vel i hovedsagen ikke tyskvenlig, men absolut ikke indstillet på, at der skulle gøres nogen form for modstand, og der var mange, der gav udtryk for beundring for den tyske indsats og de tyske sejre og fordømte de spæde forsøg på aktiv modstand mod tyskerne, der fandt sted i de første krigsår. Min familie sympatiserede bestemt med, at der blev ydet ak-

tiv modstand mod tyskerne, men dog ikke med, at det skulle være nogle af familiemedlemmerne, der deltog i sabotageaktioner. Skolen var ikke tyskvenlig, men heller ikke indstillet på, at der blev ydet aktiv modstand. I klassen var vel i 1942 halvdelen for en aktiv indsats og den anden halvdel imod. I 1942 kom der en ny dreng i klassen. Hans far var død, efter at tyskerne havde torpederet det skib, han var maskinmester på. Teglers (HC) var af sin alder meget stor og kraftig, med en dyb stemme, og familiens skæbne gjorde et dybt indtryk på os. I løbet af de første krigsår blev tilværelsen i Danmark mere og mere trist. Der var mørklægning og ingen lys på gaderne. En masse varer var rationerede, hovedsagelig fødemidler. Sydfrugter, kaffe, chokolade, te og benzin fandtes ikke. De få biler, der var i drift, kørte på gasgenerator, resten var klodset op. Tøj, tobak og brændsel var det meget småt med. De offentlige transportmidler var få og kørte sjældent.

I skolen stiftede vi i begyndelsen af 1941 en diskussionsklub med en halv snes deltagere. Der blev diskuteret kultur og politik, men efterhånden mest krigen og forholdene i Danmark og til tyskerne. Meningerne var absolut mod tyskerne, men delte i spørgsmålet, om der aktivt skulle gøres modstand. For os stod Norges kamp og modstand mod tyskerne som noget ideelt, mens vi foragtede den danske eftergivende politik. I 1942 blev Churchill-klubben idømt lange fængselsstraffe ved dansk domstol for våbentyverier og sabotage. Dommene blev offentliggjorte, og der gik mange rygter om klubbens bedrifter. Mellem os unge var der en meget stor frustration over "de gamle", der bare havde udleveret landet til tyskerne, og nu sad lammede og ikke turde gøre noget. Nogle af os blev enige om, at når "de gamle" ikke ville gøre noget, så måtte vi jo tage sagen i vor hånd. Vi begyndte at fremstille løbesedler med opfordring til at gøre modstand, og dem spredte vi så om aftenen i den mørkelagte by.

I september 1942 holdt statsminister Vilhelm Buhl en radiotale, hvor han talte stærkt mod sabotage og forklarede befolkningen, at det var strafbart ikke at angive sabotører. Vi følte, det var foragteligt, og at den ældre generation helt svigtede. Jeg meldte mig ind i Akademisk Skytteforening, for der kunne man blive uddannet i brugen af våben og lære at skyde. Det foregik på skydebanerne på Artillerivej på Amager. Der var flere instruktører bl.a. også officerer fra hæren. Der blev også afholdt terrænovelser, normalt ved Høje Sandbjerg. Uddannelsen var udelukkende med gevær, mest gevær model 89, den danske hærs gevær.

Kapitel 2: Den legale tid

I januar 1943 søgte tre mænd tilflugt hos HC og hans mor. De havde udført sabotage, og efter aktionen turde de ikke tage hjem. Den ene af dem var en gammel legekammerat til HC. De spurgte HC, om vi var interesserede i at komme i gang med sabotage. Resultatet blev, at HC, Carsten (NC), Heegaard (Sperling) og jeg med det samme meldte os, og at der senere kom flere af vore skolekammerater til. I løbet af februar måned blev vi så instrueret i våbenbetjening og i udførelse af sabotage samt i illegalt arbejde i almindelighed og sikkerhedstjeneste i særdeleshed. Vi anede ikke, hvem vi havde med at gøre. Kun at det var folk, der gjorde en aktiv indsats med tyskerne, og det var nok for os. Vi havde i første omgang kontakt med chefen, Paul Nedergaard Pedersen (HH) og Jørgen Saxtorp (Bøgh), men deres rigtige navne lærte vi først at kende efter krigen.

Instruktionerne foregik hos HC, de var ret nødtørftige, og våben og materiel sparsomme og primitive. Det meste var baseret på hjemmelavede midler. Fredagsberlingen (det var den tykkeste dengang) og en æske tændstikker var de vigtigste sabotagemidler. Der var også en "køgebog", skrevet på skrivemaskine i et eksemplar, som vi højtideligt fik lov til at låne et par dage. Der var afsnit om organisering af grupper, om forhold som illegal, om fremstilling af spræng- og brandmidler og om deres anvendelse, sprængningsformler, om jernbaner, feltartilleri og om kemi. Noget af det vigtigste vi lærte, var nok betydningen af at holde kæft med, hvad vi lavede og om ikke at have kendskab til mere end det absolut nødvendige. Af sprængstof blev vi undervist i brug og antændelse af Aerolitpatroner. De var blevet stjålet fra Faxe Kalkbrud nogen tid før. HH var jo en gammel mand, arbejder og i 1938 havde han havde kæmpet i Spanien på regeringens side. Han var en meget stille og rolig mand. Bøgh var et par og tyve år, stud.mag., og lettere at komme på talefod med for os unge.

Først efter krigen har jeg forstået, at vores indtræden var starten på BOPA. HH og en del jævnaldrende kommunister havde fra sommeren 1942 udført en række sabotagehandlinger og andre aktioner, men ved årsskiftet 1942 - 1943 besluttede de at optage andre uden hensyn til politisk indstilling, blot de var parate til at bekæmpe tyskerne. Det blev betydet os fra starten, at vi

ikke skulle diskutere politik. Og vi var nok de allerførste, der blev rekrutteret. Senere fik vi også engelske anvisninger, der blev kastet ned sammen med materiel. Disse anvisninger beskrev i hovedsagen behandling og anvendelse af de nedkastede våben og sprængstoffer m.v.

Den 25. februar 1943 forsøgte vi at sabotere maskinfabrikken "Iron" i Buddinge. Det var på grundlag af oplysninger, HC havde skaffet, at HH havde accepteret aktionen. Han var selv med, men aflyste aktionen af en eller anden grund. Han var en meget forsigtig mand. Næste aften gik vi så på egen hånd i aktion mod "Heiber Service" på Lyngbyvej. Det havde i længere tid irriteret os at se på alle de tyske militærvogne, der stod til reparation der. Vi havde fået fat i lidt benzin, som vi tændte med en improviseret tidstænder (fra kagebogen). Den bestod af en stor tændstikæske, fyldt med en blanding af kaliumchlorat og sukker, over denne blanding blev der limet et låg af flere lag pergamentpapir. Når tænderen skulle aktiveres hældte man lidt koncentreret svovlsyre på pergamentpapiret; syren åd sig i løbet af nogle minutter gennem papiret og antændte blandingen. Virkningen er ret voldsom, og tidsforsinkelsen ret usikker, for ikke at tale om, hvis der var hul i papiret, for så var der ingen forsinkelse.

Af bevæbning havde vi en pistol (en fornicket 6.35, det var sådan en lille damepistol). NC havde stjålet den fra en onkel, det viste sig senere, at den ikke kunne skyde. Og så havde vi selv fremstillet nogle knipler (rør med bly i). Vi (HC, NC og jeg) kom ind i virksomhedens gård ved at kravle over et plankeværk. Vi var godt nervøse, for sådan noget havde vi jo aldrig prøvet før. Og vi var jo opdraget til at være pæne og lovlige borgere, der bestemt ikke gjorde den slags ting. Benzinen blev hældt ud over et bilsæde, og tænderen blev aktiveret. Vi kørte så på vore cykler hjemad og mødte brandudrykningen på vejen. Vi var meget stolte, men skaden var ubetydelig, og vi fik en mægtig skideballe af HH, fordi vi havde handlet på egen hånd og uden tilladelse. Ugen efter fik vi ram på "Iron", der fabrikerede pumper til Ubåde. Vi anvendte sprængstof og der skete en del skade.

Vi passede vores skole om dagen, og lavede sabotage om natten. Og for mit vedkommende vidste mine forældre intet om mine aktiviteter. Det var ikke nemt at klare det hele, for vi var ude et par gange hver uge. Det var i begyndelsen altid om natten, vi brød ind i virksomhederne. Det gik ud over tømmer- pladser og maskinfabrikker. En gang prøvede vi om dagen. Det var Brødrene Hansens maskinfabrik i Frihavnen. Det var et kedeligt sted, for det var ikke let at komme ud af Frihavnen, hvis noget gik galt, den var jo nem at spærre af. Det var en søndag, hvor der ikke blev arbejdet. Der var en vagthund, som vi gav et stykke wienerbrød med Cyankalium, men den elskede det, havde aldrig smagt noget bedre. Men da den var meget rar, gjorde det ikke så meget. Aktionen mislykkedes i øvrigt, og der blev ingen skade. Alt i alt var det nogle sørgelige resultater, vi havde opnået den første måned, det blev stort set til et brændt bilsæde og en ødelagt tagrende, men vi lærte meget, og vi havde ingen tab. Det er ikke helt rigtigt, NC skød sig i benet ved et vådeskud, det måtte bortforklares med, at det var på anden vis, han var kommet til skade.

Men det væsentligste på det tidspunkt af besættelsen var ikke så meget at gøre stor skade, som at gøre opmærksom på, at det ikke var hele Danmark, der stod bag regeringens samarbejds-politik. Det var også baggrunden for aktionerne i Hillerød den 4 april. Alt personel, vi rådede over, blev sendt til Hillerød den nat, hvor vi angreb 5-6 virksomheder samtidig. Jens (Victor Mehl), HC og jeg med flere brændte først Borup Hørskætteriet. Det lå ca. 10 km. vest for Hillerød. Der var en enkelt vagt, som vi holdt op; klokken var ca. 20. Vi afbrød telefonen og tog ham med mod Hillerød, men efterlod ham på vejen med piftet cykel, så han ikke kunne tilkalde hjælp alt for hurtigt. I Hillerød anbragte vi sprængladninger på skorstenen og i kraftcentralen på garvesyrefabrikken. Klokken var nu ca. 21.30. Skaden på garvesyrefabrikken var ringe, men hørskætteriet brændte, så vi kunne se ilden helt til København, da vi kørte tilbage på vore cykler. Sabotagen mod hørskætteriet var måske en misforståelse. Ganske vist blev hørren sendt til Tyskland, men det var fordi den skulle forarbejdes der, og måske skulle sendes tilbage til Danmark. Efter aktionerne i Hillerød udlovede politiet en dusør på 20 000 kr. for oplysninger, der kunne føre til vores pågribelse, og det var virkelig mange penge dengang.

Hidtil havde vi kunnet bryde ind på virksomhederne om natten, hvor der ikke blev arbejdet, hvor det kun var nødvendigt at undgå nattevagten. Men nu begyndte der at være vagter. Det var både på jernbaner, ved offentlige virksomheder som kraft-, gas- og vandværker og på fabrikker. I starten var vagterne på fabrikkerne mest dovne arbejdere, som her mente at kunne tjene gode penge uden rigtigt at arbejde. Efterhånden blev de også bevæbnede. Også på særlige dage mente vi, at det var vigtigt at markere, at ikke hele Danmark samarbejdede med tyskerne. Om aftenen før den 9 april 1943 saboterede vi et autoværksted "Super Service" på Blegdamsvej. Uden be-

svær holdt vi sabotagevagten op, og HC og jeg førte ham ned i en kælder i en anden bygning, hvor vi bandt ham. Mens vi var i gang med dette, klargjorde 3 andre bomberne, og pludselig lød et mægtigt brag; HC og jeg troede, at de andre var røget i luften. Men vi var enige om, at hvis bomben var gået, mens de var i fabrikken, kunne vi ikke hjælpe dem, og da der omgående kom uniformerede folk til, styrtede vi af sted over plankeværker og pigtrådshegn. Vi var forberedte på, at vi skulle hjem og underrette de andres familier om deres sørgelige skæbne. Da vi var kommet vel af vejen og var på vej hjem, mødte vi pludselig de andre tre. Carsten havde troet, vi var vel af vejen, da han tændte bomberne, HC og jeg fik sagt en del mindre pæne ting til dem, men lettede var vi over, at de var i live. På Trinitatis Trykkeriet, der arbejdede for nazisterne, brugte vi hjemmelavede rørbomber, de var lavet efter kogebogen. Materialerne havde vi selv anskaffet, og krudtet havde vi selv blandet. Virkningen var ret god. Den 13. maj saboterede vi Columbus Emballage i Holmbladsgade. Da jeg tændte en af sprængbomberne med tænderen med syre, var der hul i pergamentet, så tænderen eksploderede omgående, men heldigvis var der indsat nogle få sekunders forsinkelse. Aldrig er jeg kommet så hurtigt ud af et lokale. Den 15. maj lavede vi igen en større samlet aktion i Taastrup. Tre virksomheder skulle saboteres samtidig. Vi skulle tage os af Hugo Dorphs Konfektionsfabrik, der syede tyske uniformer. Her anvendte vi den hidtil største sprængladning på 8 kg. Vi nåede vel af vejen og ventede på braget, men det udeblev, og så måtte HC og jeg tilbage og se, hvad der var i vejen. Luntten var brændt ud ca. midtvejs, så vi tændte den igen og nåede dårligt ud af virksomheden, før den gik. Ejeren af fabrikken måtte vi holde op, da vi trængte ind, han kunne slet ikke forstå, hvorfor vi ville ødelægge hans dejlige virksomhed, vi kunne til gengæld slet ikke forstå, hvorfor han ville arbejde for tyskerne. Det blev vi så ikke helt enige om.

Det var nogenlunde på det tidspunkt, at kongen i en tale appellerede mod sabotagen. Det blev vi godt sure over, vi syntes, han kunne have holdt sin mund.

Vi havde fået et tip om, at en af hærens bomberydningskommandos vogne blev parkeret på en Esso tankstation i Dr.Tværgade. På vognen skulle stå kasser indeholdende sprængstof. Om natten den 9. juni holdt vi vagten op og kørte bort med et par kasser. Det viste sig, at de kun indeholdt værktøj, så det var noget af en nitte. Tyskerne havde beslaglagt Sundbyhallen, en sports-hal på Englandsvej på Amager. Hallen var ubevogtet, så vi startede en nat den 14. juni med at bryde ind og hælde benzin ud i hallen på gulv og vægge. Der skete kun ubetydelig skade, og det blev betragtet som hærværk i aviserne næste dag. Så prøvede vi igen den 16., men opdagede at der var tyskere i bygningen, så vi trak os stille tilbage. Den 19. lykkedes det så. Tyskerne havde sat vagt i bygningen, men han vågnede først, da brandvæsenet kom. Vi brugte den gamle opskrift med aviser, suppleret med en blanding af benzin og olie. Hallen brændte helt ud.

Den 23. juni 43 brugte vi engelsk sprængstof for første gang. Det var nedkastet fra fly sammen med tænd- og brandmidler. Det var meget mere sikkert og funktionsdygtigt at arbejde med end det mere eller mindre hjemmelavede vi hidtil havde anvendt. Det drejede sig om Glud og Marstrands Maskinfabrik, på Rentemestervej, den fabrikerede dele til fly, stålhelme og stålbeholdere til røgdudvikling. Der var bevæbnede vagter, hvoraf en var låst inde i maskincentralen, med mulighed for at alarmere politiet direkte. Hans, HC og jeg samledes med vores gruppefører Jens i en lejlighed i nærheden, hvor vi pakkede bomberne 5 stk. à 2 kg sprængstof hver med primer (en forladning) og cortex (sprængsnor, der forbindes med alle ladninger og få dem til at detonere helt samtidig). Vi skulle starte aktionen lidt i kl. 24, for da skulle vagten i maskincentralen afløses, og så havde vi mulighed for at trænge ind og overrumple ham. En forbindelse på fabrikken havde skaffet de fornødne oplysninger og ladet hængelåsen i porten været ulåst. På vejen stødte yderligere 2 mand til, og så havde vi også for første gang dækning af to grupper udenfor fabrikken. De skulle tage sig af evt. tilkaldte politiforstærkninger og sørge for, at vi kunne arbejde uforstyrret inde på virksomheden. Vi trængte gennem porten og ind i vagtstuen, hvor vi helt overraskede de 5 vagtfolk, som vi afvæbnede uden besvær. Det gik også planmæssigt med at true den afløsende vagtmand til at lokke vagten i maskincentralen ud. Vagten blev låst inde i et beskyttelsesrum. Vi fik hurtigt anbragt bomberne på motorer og dynamoer, vi forbandt dem og tændte lunterne med 3 minutters forsinkelse. Så forsvandt vi, efter at have låst døren til kraftcentralen. Vi nåede ud af fabrikken og et godt stykke væk, før eksplosionen kom med et stort rødt ildglimt og brag, efterfulgt af hundreder af knuste ruder og sprængstykker fra de sprængte motorer. Det var en dejlig lyd. Det blev sent, før vi kom hjem i seng. Skaden var meget betydelig, kraftcentralen var helt ødelagt.

Vi læste også til eksamen, så der var nok at se til, men næste aften gik vi i aktion igen. Det

var en lille nem ting, Alliance, en elektronikfabrik på Østerbrogade. Den lå inde i en gård, hvor Hans boede hos sine forældre i forhuset. Vi var Jens, HC, Hans og mig, og vi brød ind og satte ild på. For ikke at skulle rende rundt i byen med våben, lagde vi dem hos Hans, og lidt efter begav HC og jeg os på vej hjem. Så blev vi antastet af et par betjente, der spurgte, hvor vi kom fra. Vi fortalte, at vi havde været i Tivoli, men det troede de ikke på, de mente, at det var vores cykler, der stod i nærheden. Så gik der åbenbart panik i HC, for pludselig styrtede han af sted med de to betjente efter sig. Vi havde jo ingen våben nu, og ingen chancer mod to bevæbnede betjente, så jeg valgte at løbe den anden vej og slap væk.

Jeg var klar over, at HC måtte være taget, og nu gjaldt det om at få fjernet de kompromitterende ting, der lå hjemme hos ham. Så jeg måtte hjem hos hans mor og bedstemor og fortælle, at han var arresteret, og at vi måtte have fjernet, hvad der lå i lejligheden. Det var ikke store ting, for det meste var anbragt i et pulterkammer på loftet. Det kunne vi ikke fjerne midt om natten, for vi vidste ikke, hvor vi skulle gøre af det. Det var ikke nogen rar udflugt, og jeg skyndte mig hjem for ikke at være i HC's lejlighed, når politiet dukkede op. Politiet var i begyndelsen af 1943 en farligere fjende end tyskerne, det havde stikkere og var langt bedre inde i danske forhold end tyskerne.

Vi var også blevet undervist i, hvordan vi skulle forholde os ved en eventuel arrestation. Ingen forlangte af os, at vi skulle holde tæt under tortur, men man forventede, at en arresteret ikke opgav navne, depoter, m.v. de første 24 timer, således at det var muligt at bringe personer og materiel i sikkerhed. Næste morgen gik jeg ud og luftede hunden, men da jeg var på vej ind i vores opgang, havde mor fået sendt vores vaskekone, der var hos os den dag, ned og advare mig om, at politiet sad og ventede på mig i lejligheden. Jeg slap hunden og forsvandt hurtigt. Nu var det ikke let at vide, hvor der var et sikkert sted. Det måtte være et sted, HC ikke kendte, hvis der for alvor var "gået hul" på ham. Og det skulle også være nogen, der var gode nok. Jeg valgte en af min søsters veninder, der var gift og boede i Søborg. De blev jo noget forundrede over at se mig, men de ville da godt huse mig i et par dage. Samme dag kontaktede jeg vores brevsted og kom i forbindelse med HH. Jeg måtte også have advaret vores kammerater, som HC kendte. Så der var pludselig mange, der måtte flytte hjemmefra. Vi fik ret snart kontakt til HC, og fandt ud af at han kun havde opgivet mit navn og adresse. Men det var sket med, at vi kunne holde det hemmeligt for familien, hvad vi lavede. En kort tid boede vi i telt på en lejrplads ved Brøndby strand, men det var et usikkert sted, og ikke sikkerhedsmæssigt forsvarligt, at vi boede der sammen.

Jeg kom ikke i mit hjem igen, før krigen var forbi, og jeg startede en odysse, hvor jeg under resten af krigen boede over 40 forskellige steder. Jeg traf mine forældre nogle enkelte gange, og de var meget opsat på, at jeg skulle tage til Sverige. En overgang foregav jeg også over for dem, at jeg var rejst derover og fik sendt breve derfra til dem. Men så opgav de modstand mod min indsats og måtte så til gengæld finde sig i at have først politiet og senere Gestapo rendende. Det var ubehageligt for dem, men de led ingen overlast.

Kapitel 3: Tiden fra 24. juni til 29 august 1943

Jeg kunne ikke blive boende hos min søsters veninde, så HH måtte til at skaffe mig et logi. På det tidspunkt var der kontakt med Lillelund og en gruppe folk omkring ham. Sprængschmidt fungerede som en slags leder for dem. Jeg boede et stykke tid hos Lillelund, men da han jo selv var sabotør, var det en uheldig og sikkerhedsmæssigt uforsvarlig ordning. Så flyttede jeg til en af brødrene Munk på Frederiksberg. De andre brødre deltog i sabotage. Gruppen, som jeg ikke ellers havde noget at gøre med, blev mere og mere aktiv og blev det første Holger Danske. De afbrød efterhånden forbindelsen med Bopa, og blev revet op efter aktionen mod Forum. Kontakten opad og som regel også nedad foregik ved møder, der blev holdt på gaden. De blev aftalt fra gang til gang, men vi rådede også over brevsteder, hvor vi kunne aflevere en besked og få kontakt igen, hvis kontakten ved et møde svigtede. Der blev ellers holdt streng justits med at passe aftalte møder. Det var nødvendigt af sikkerhedsmæssige grunde. Man ventede ikke over den aftalte tid, for ikke at stå og blomstre på gaden og vække mistanke hos tilfældigt forbipasserende.

Jeg havde fået masser af tid nu, hvor der ikke mere var skole eller familie at passe. Så der var både tid hele dagen og aftenen med. Jens var min gruppefører, og sammen drog vi på aktioner og ud at instruere nye folk. Det foregik som regel hos en af dem i en lejlighed. Der var bl.a. en gruppe, som senere fik betegnelsen gruppe 8. Bl.a. med Freddy, der boede i Vanløse. Det var folk i

trediverne, de fleste gifte, og enkelte med børn. Instruktionerne og klargøring af våben og materiel tog megen tid. Af og til overnattede jeg hos nogle af gruppens folk, når det var blevet for sent at tage hjem. Jens havde fået et par tips om skovvæsenets depoter, hvor der skulle være opbevaret sprængstoffer og tændmidler. Det ene var i Sorgenfri Slotspark og det andet i Jægerspris. Vi fik ret megen tid til at gå med at rejse dertil, bryde ind og blot konstatere, at der havde været noget, for der lå tom emballage til sprængstof. Den slags skuffelser var der mange af.

Den 2 juli 1943 brændte vi A.P. Hansens Maskinsnedkeri på Ålekistevej af. Ud over Jens og mig var der kun Jacob (Jens Martens). Vi brugte nedkastede engelske brandbare flasker. De bestod af brandbare væsker med fosfor i. De var lukkede med kapsel, og vi vidste ikke, om de skulle åbnes og væsken hældes ud, men det prøvede vi heldigvis ikke. Der var vagt på virksamheden, men ham lod vi være og klatrede op på et tag, hvorfra vi kastede flaskerne mod barakelementer, som stod i stort antal på pladsen. Flaskerne brød omgående i brand, så snart de smadredes. Det blev et meget stort bål, og pladsen og snedkeriet udbrændte totalt. Nogle dage efter prøvede vi samme metode igen på en tømmerplads på Islebrovej, men det effektive brandslukningsanlæg kvalte ilden. Efter aktionerne måtte vi aflevere rapporter over, hvad vi havde lavet. Det var jeg ikke meget for, og jeg prøvede på alle måder at undgå det. Men det lykkedes ikke altid. En del af disse rapporter er bevaret. At de blev det, var et groft brud mod sikkerheden, der bød, at alt skriftligt materiale helst skuffe undgås og i hvert fald ødelægges, helst før det var læst. Rapporten fra denne aktion er en af dem, der er bevaret. Meget oplysende var den ikke:

31 - 7 - 1943. A. P Hansens Tømmerplads Aalekistevej 81. Deltagere, V. Mehl, Jørgen Jes, Jens Martens. Brandflaskerne blev kastet, og vi gik rundt paa tagene, uden at Vagterne og deres to hunde hørte noget, før hele tømmerpladsen stod i lys lue.

Min rapport fra vores første egentlige dagaktion findes også. Det var fra en aktion mod en radiofabrik i den indre by.

16 - 7 - 1943. R. M. Pedersen radioforretning: Lille Strandstræde 14 Kbhvn. Kl. ca. 1030 I kontoret deltog Preben Sørensen, Søren Olsen og Jørgen Jespersen. Efter at personalet havde faaet at vide, at de skulle tie stille, dristede en mand sig til sidst til at spørge om, hvorfor de egentlig skulle tie stille, og der blev svaret, at han skulle holde mund, hvis han ikke ville skydes: saa var der tavs- hed. Et postbud, der kom ind ad døren, blev lamslaaet staaende i døren til han fik ordre til at sætte sig og gøre sig det behageligt. Personalet troede det var en spøg, og der faldt bemærkninger som: Lad være med det pjat; Tag den væk den kilder (Revolveren.)

Rapporten er ikke meget dækkende for denne aktion, og den nævner ikke, at der var to mere med på aktionen, det var dem, der lagde bomberne i fabrikslokalet. Der skete betydelig skade på virksomheden. Der kom et væld af nye folk til på det tidspunkt. Vi skal senere høre om Niels (Niels Saxtorp), Børge (Henning Christensen), Johan (Johan Hjarup), Ib (Ole Ewé) og Tom (Per Gylling Mortensen), der alle kom til at spille en betydelig rolle. Den 26. juli saboterede Jens og jeg, samt nogle flere som dækning, Petersen og Wraas Maskinfabrik i Heimdalsgade. Vi ville ødelægge transformatoren, der var indbygget i husrækken i gaden. For at trænge ind i den brugte vi en forladning i form af en engelsk magnetisk bombe, som vi anbragte på døren. Vi gik så i dækning i en opgang en halv snes meter ved siden af og ventede på eksplosionen. Den kom også, men sprængbølgen slog tilbage fra huset overfor og ind i hovedet på os. Vi troede, at hovedet var blæst af os, og i flere dage efter havde vi en fornemmelse, som om kraniet var blevet løftet lidt og smækket på plads igen. Men vi fik da hovedladningen smidt ind i transformatoren og kom af vejen.

Den 6. august forsøgtes sabotage mod Skovgaard Mortensens Autoværksted på Aalekistevej. Vagten, vist en af ejerne, kom til porten men nægtede, da han blev holdt op, at lukke sabotørerne ind. Jacob skød ham ned, og han blev dræbt på stedet. Det var vist første gang, det blev nødvendigt med så voldsomme midler. Men kampen var blevet hårdere fra begge sider. Der var nu bevæbnede vagter på næsten alle virksomheder, og ofte var det nazister. Vi havde holdt utallige vagter og andre op, men til dato havde det ikke været nødvendigt at gøre alvor af vore trusler.

En dag i begyndelsen af august holdt jeg for rødt lys med min cykel på Howitzvej, hvor jeg skulle over Falkoner Allé. Pludselig hørte jeg det hvine bag mig og nåede lige at se en bil komme mod mig bag fra, før jeg lå midt ude i krydset. Der skete ikke noget særligt med mig, men

cyklen havde det ikke godt. Det var en politibil, der var kørt op i mig, og en dame, der var vidne til uheldet, begyndte straks at fortælle, at det var betjentenes skyld. Det var jeg helt enig i, men betjentene ville helst ordne sagen i mindelighed, hvilket jeg også mente, var en god ide, da jeg både havde et falsk politiskilt og tegninger over Riffelsyndikatet på mig. De tilbød at tage cyklen med og få den repareret, men det var jeg ikke vild med, og det endte med, at vi blev enige om, at jeg selv skulle få den repareret og så komme med regningen. Reparationen kostede vist 25 kr. og det var mange penge, især for en illegal, men da jeg ikke havde lyst til som efterlyst at gå ind på en politistation, bad jeg Hans om at hente dem. Det var ikke så let i august måned, for der var uroligheder i en række provinsbyer, så de københavnske betjente blev sendt rundt i landet. Men endelig en dag fik han fat i betjentene, der meddelte, at de ikke havde kunnet finde mig på den opgivne (falske) adresse. Men det fik Hans bortforklarer, og jeg fik pengene.

Lille Børge havde en mani med at sprænge tyske biler i luften. Han kørte gerne rundt med en flaske eller en æske havregryn med sprængstof, detonator og lunte i. Lige til at tænde. Den smed han så op bag i en tysk bil, når han kørte forbi. En dag havde jeg bedt ham om at gå et ærinde hjem til mine forældre. Han parkerede sådan en pakke i entreen, og fortalte min mor, hvad det var på sit dejlige falsterske syngende sprog. Det blev hun lidt altereret over, især da hun hørte en eksplosion lidt nede af gaden lige efter, at han var gået.

Kapitel 4: Tiden fra 29. august 1943 og til befrielsen

Månederne juli-august 1943 var travle for os. Vi udførte en lang række sabotageaktioner, og vi var ikke alene om buddet. Bl.a. blev Forum, som tyskerne havde beslaglagt, sprængt i luften af det, som i hvert fald senere blev Holger Danske. Disse aktioner var stærkt med til at tilspidse situationen i Danmark. Tyskerne ville overtage retsforfølgelsen af sager mod modstandsfolk, hvilket lagde stort pres på den danske regering, og samtidig udbrød der strejker i provinsen, samtidig med at der også i hele landet blev udført sabotage.

Den 29. august indførte tyskerne så undtagelsestilstand i Danmark, overfaldt og afvæbnede hær og flåde, fængslede og internerede en lang række politikere og kendte folk. De proklamerede tyske standretter og dødsstraf for en lang række handlinger rettet mod den tyske besættelsesmagt. Flåden enten sænkede sine skibe eller sejlede dem til Sverige, mens hæren - trods politikernes ordre om ikke at måtte kæmpe - mange steder satte sig til modværge med en del tab til følge, men i hovedsagen lod tyskerne røve hærens materiel i ubeskadiget stand. Det drejede sig om våben og udrustning til ca. 13.000 soldater. Jeg har altid syntes, at hæren og navnlig dens ledelse og officerskorps svigtede meget alvorligt i den situation. Det var en forbrydelse at lade tyskerne få materiel og udrustning i ubeskadiget stand.

Kommunisterne, som efter tysk pres ulovligt var blevet internerede og anbragt under dansk bevogtning i Hørserøddlejren i 1941, blev nu overtaget af tyskerne og sendt til tysk koncentrationslejr, uden at de danske politikere eller myndigheder havde gjort forsøg på at slippe dem fri. Men modstandskampen havde nået et af sine store mål. Vi havde fået norske tilstande. Der var ikke mere en officiel dansk regering, der samarbejdede med tyskerne og blev ved med at give efter for tyske krav. Det skabte renere linier, og det overbeviste store dele af befolkningen om, at tyskerne var en fjendtlig magt, som der ikke kunne samarbejdes med. Det var ikke fordi tilværelsen var blevet lettere for os. Tyskernes trusler mod sabotører og dem der hjalp dem, skræmte mangan ellers god dansker. Jeg stod netop i de dage og måtte have nyt logi, men det lå noget tungt, der blev fremført mange undskyldninger fra mulige logiværter, der få dage før havde erklæret sig villige.

Jens og jeg mødtes med HH om formiddagen på et depot, vi havde på Frederiksberg. Vi var enige om at markere, at vi stadig eksisterede. Vi samlede alt det sprængstof vi havde, det blev ca. 5 kg. i en bombe, og udpegede et stålhærderi på Lygten som mål. Stålhærderier var der kun ganske få af i Danmark. Med 4 mand som dækning kørte Jens og jeg hen til hærderiet, hvor Jens smadrede et vindue, og jeg smed den tændte bombe ind i virksomheden. Bygningen, der ikke var så stor, styrtede sammen, og vi blev hyldet af hundreder af mennesker, der fra Nørrebro station overværede aktionen. De tyske trusler medførte, at HH tilbød os, at vi kunne holde op og evt. blive hjulpet til Sverige. Det har nu aldrig fristet mig, men mine forældre pressede på for at få mig til at rejse. En overgang foregav jeg over for dem, at jeg var rejst. Jeg fik bl.a. sendt breve til dem, som jeg skulle have skrevet i Sverige, men de opdagede det en dag og opgav så at få mig

ud af landet. Men vores skolegruppe gik efterhånden i oplysning, og deltagerne rejste til Sverige i løbet af de næste måneder.

Jeg virkede som gruppefører fra juli måned med bl.a. Niels, Lille Børge og Johan. I september fik jeg flere grupper og her kom Ih, Tom, Fin, Jack, Johnny med mange flere til. Jeg havde først Jens som chef men fra september blev det direkte under HH. Vi udførte i de følgende måneder en lang række sabotage- og andre aktioner. Den 6 oktober var Niels, Lille Børge, Johan, Dick og jeg på Flyvetroppernes værksteder på Kløvermarken. Den 15. var Ib, Tom, Jack m.fl. på Hollesens fabrikker i Teglværksgade, og den 16. var Ib og jeg m.fl. på våbenrøveri på F. L. Schmidts fabrik på Gammel Køge Landevej, en aktion, der delvis mislykkedes. Fra aktionen på Kløvermarken findes min originalrapport:

Onsdag. 6/10 Rapport om Flyvepladsen Kløvermarksvej.- Den gik fint. Klokken ca. 1730 gik vi ind og klokken ca. 1845 sprang Bomberne. 5 Mand blev holdt op. De faldt over hinanden for at hjælpe os. En af dem kørte med mig rundt og besaa Pladsen og lukkede alle Døre op og viste mig hvor det var bedst at lægge Stoffet. Ialt brugte vi ca. 13 kg Stof og en 7 Brandbomber. Vi var Lindberg, H.A., Børge H., Dick og KK. Hvis vi havde haft 3 Gange saa meget Stof og været 3 Gange saa mange var Resultatet blevet endnu finere. Vi gjorde vort bedste for at udnytte Ilt og Gasflasker som der var i stor Mængde. Det var hovedsagelig to store Maskinværksteder vi viede vores Interesse.

Benzinen havde Tyskerne fjernet et par dage før. Vi skulle have haft en Vogn til at køre Byttet bort. Vi fik 2 Karabiner, 2 Stavlygter, nogle Gasmasker og en mængde andre Ting. Vh. KK

Den 18 prøvede vi at befri de politiske fanger fra Vridsløse Statsfængsel. Vi var mange folk fra alle dele af organisationen. Fængslet var bevogtet af ydre patruljer og indre vagter. Vagten skiftede kl. 20, og vores plan var at holde de patruljerende fængselsbetjente op, og iført deres uniformer "afløse" vagtskiftet i fængslets port kl. 24, og så, efter at alle vagter var holdt op, trænge ind og befri fangerne. Hans og jeg holdt to patruljerende betjente op, og det var ikke så let, for det var de bestemt ikke indstillet på, og de havde ingen forståelse for en befrielsesaktion. Hans blev ved de bundne betjente, og jeg gik til fængselsporten, hvor Sprængschmidt skulle have "afløst" vagten. Vi havde aftalt nogle kodeord, så vi kunne kende hinanden, men det slog han hen. Pludselig lød der en salve fra en maskinpistol, og lidt efter kom der styrtende en mand og råbte: de har skudt to vagter. Jeg kunne høre næste vagthold rumstere bag den port, og for efter manden og slog ham i hovedet, mens jeg hvædede, at han skulle holde kæft. Så sagde "Schmidt": Jamen, du slår jo Peter. Og porten gik op, og betjentene strømmede ud, men så var jeg den, der lavede hækkeløb for at komme væk. Der var to af de patruljerende betjente, der gjorde modstand, så Jens måtte skyde dem ned. Det ødelagde vores aktion, fordi vi var meget lidt glade for at skyde landsmand, men vi slap alle væk. Jeg kom tilbage til København i et salatfad, som vi havde "lånt" af politiet i Rødovre. Dem havde vi et fint samarbejde med. På vej til mit logi - det var på det tidspunkt i Rødovre - observerede jeg store politistyrker, der kontrollerede al trafik mod byen, men jeg kørte jo heldigvis nu ud af byen og blev ikke standset.

Aktionen var en af de største, vi havde prøvet, og selv om den var vel planlagt, var den kompliceret, der var mange ting, der skulle falde i hak. Når de så ikke gjorde det, var det meget svært for os at ændre i planerne undervejs. Der var ikke noget dengang, der hed små bærbare radioer, som vi kunne holde forbindelse med hinanden med under aktionen. Vi måtte basere os på ordonanser og på lyd- og lyssignaler. En meget grundig planlægning og instruktion var derfor nødvendig inden aktionen, og alligevel løb vi ofte ind i vanskeligheder, når der indtraf noget uventet. Det betød, at vi pludselig måtte improvisere og ændre planlægningen. I HC var forblevet i det danske politis varetægt. Han havde kun indrømmet vores aktion mod Alliance. Men mulighederne for, at politiet og måske tyskerne skulle finde ud af meget mere, var meget store. Nye arrestationer kunne hurtigt belaste ham alvorligt, og så ville mulighederne for at tyskerne "le overtage hans sag blive meget store. Både han og vi arbejdede derfor på at få ham ud. HC foregav selvmord og sindssyge, og det lykkedes ham omkring 1. august at blive overført til Kommunehospitalet. Her blev det forsøgt at befri ham, men aktionen mislykkedes, og han blev ført tilbage til Vestre Fængsel. Han spillede dog sin rolle så godt, at han blev overført til Skt. Hans Sindssygehospital. Men faren for, at han ville blive udleveret til tyskerne, var der stadig, og det var heller ikke morsomt at være på et sindssygehospital. Vi arbejdede derfor på at få ham ud. Situationen i Danmark blev også mere og mere alvorlig, omkring 1. oktober iværksatte tyskerne jødeforfølgel-

serne, som vi ellers havde været forskånet for.

Den 21 oktober befriede Niels og jeg ham så fra hospitalet ved at holde personalet op. Niels var kørt til Roskilde med en taxa, som var skaffet til formålet, og jeg havde taget toget derned. Det blev en dramatisk togtur. Der var flere jøder med i toget, og på Valby Station arresterede tyske håndlangere en jøde og førte ham hen ad perronen med pistol i ryggen. I min kupé var hans kone, der blev helt hysterisk ved at se dette, hun skreg op og ville ud til manden. Vi var flere, der satte os på hende og tvang hende til at være stille. Jeg var bevæbnet og havde den største lyst til at gribe ind. Men dels var det jo ikke sikkert, at det var gået godt og havde været til nytte, og dels var vores befrielsesaktion af HC så gået i vasken. Men det totalt meningsløse i jødeforfølgelserne og i deres brutalitet og min egen magtesløshed i denne situation gjorde et meget stærkt indtryk på mig. Men jeg kom til Roskilde, og vi fik HC med til byen, hvor vi fik ham indkvarteret i Rødovre. Han begyndte så arbejdet igen, i første omgang hos mig. Ib og Tom var lærlinge på, Burmeister og Wains maskinfabrik i Strandgade. De smuglede sprængstof ind til en ubådsmotor, som de så antændte den 26. oktober, med det resultat, at sprængstoffet brændte uden at detonere; det efterlod kun en stor sort plet på motoren.

Den 27. oktober anbragte en af vore folk en bombe bag en radiator i Restaurant Mocca på Strøget i København. Det var en rigtig Tyskerrestaurant med ludere og tyske soldater. Der var adskillige døde og sårede. Det var en ren terroraktion, som vi havde bestemt forbud mod at udføre. Han høstede heller ikke ros for det, navnlig da ideen nok var hans egen. Det var vel ikke den eneste gang, der blev udført terroraktioner fra dansk side, men der var meget få. Tyskerne reagerede meget voldsomt, så snart tysk personel var involveret. For at skaffe våben blev der udført mange afvæbninger af tyske soldater, og selv om det som regel skete uden vold, kunne tyskerne pludselig finde på at skulle spille helte, og så blev der skyderi, ofte med døde tyskere til følge. Det resulterede også i skarpe tyske reaktioner med dødsdomme og henrettelser af fangne modstandsfolk eller clearingmord på kendte danskere. Men terroraktioner fra dansk side under krigen mod helt tilfældige ofre, som vi har oplevet det i nyere tid, blev ikke brugt som kampmiddel.

Den 17. november 1943 blev Niels, Lille Børge og Johan arresteret af dansk politi under en aktion mod en virksomhed i St. Kongensgade. Selve aktionen var ret enkel, og det var måske grunden til, at de sløse, bl.a. havde de ikke den nødvendige sikring, og de blev overraskede af politiet. Det var bestemt heller ikke fikst af politiet. Deres sag blev behandlet og pådømt ved dansk ret, og de blev overført til Nyborg Statsfængsel, hvorfra de blev sluppet ud nogen tid før kapitulationen. Lille Børge meldte sig under fanerne hos mig, efter han havde hørt en radioudsendelse fra London, hvor han havde genkendt min stemme. Det var en transmission optaget i Danmark efter en sabotage. Der havde også under retssagen været planer om at befri dem, men de gik i vasken. Vi havde et par gange Ødelagt transformatorstationer og el-master, men det havde været i tilknytning til fabrikker eller andre primære mål.

Den 23. november ødelagde vi en stor transformatorstation på Nørrebro, der forsynede et stort område med mange virksomheder. Den var bevogtet af svært bevæbnet politi og forsynet med panserdøre. Det var én stor bygning i flere etager uden vinduer eller andre adgangsveje. Planen var derfor at holde de politifolk, der patruljerede omkring bygningen op, og så sprænge døren væk, trænge ind i bygningen, og anbringe en stor ladning inde i denne. Det gik også planmæssigt midt om dagen, men springningen af døren gik ikke stille at folk strammede til, bl.a. flere betjente som, også blev holdet op og instrueret om, hvorledes de skulle spærre området af, efter bomben var tændt. Men pludselig kommer der en nævenyttig betjent, der hiver sin pistol frem og begynder at skyde. Han rammer en af vore folk i hoften, inden HC, der forestod dækningen, får skudt ham ned. Der var et helvede inde i transformatoren, man kunne dårligt se noget eller ånde for kalkstøv. Men vi fik anbragt ladningen og tændt. Alle slap væk, også vores sårede krigere; og transformatoren led stor skade, men var for øvrigt mere solid, end vi havde regnet med. Jeg var ret medtaget efter den tur, og et par af os endte hos doktor Hagens, der var en af vore læger, der boede i nærheden, han kurerede mig med en øl, det skaffede endelig luft igen.

Efterhånden var vi blevet ret erfarne; vi havde en del folk, der arbejdede rundt omkring på de større fabrikker, der var vore mulige mål. Det gav os gode informationer og muligheder. Bl.a. blev metoden med, at en arbejder i løbet af en kortere eller længere periode smuglede den nødvendige mængde sprængstof ind, benyttet i mange tilfælde. Vedkommende arbejder iværksatte som regel også ødelæggelsen, og arbejdsstyrken blev advaret over telefon eller på anden vis. Men hvor den metode ikke kunne anvendes, måtte vi finde på andre metoder, som regel ved at "trænge ind på virksomheden. Vi indhentede så oplysninger om virksomheden, om bevogtning,

alarmsystemer, skifteholdsarbejde og tidspunkt for arbejdsstyrkens møde eller udskiftning og særligt sårbare dele af virksomheden. Oplysningerne skaffede vi bl.a. fra forsikrings- selskaberne, der skaffede os tegninger af virksomhederne. Vore metoder prøvede vi at variere så meget som muligt. Det gav dels flere muligheder, og dels vanskeliggjorde det også tyskernes muligheder for at træffe modforholdsregler.

Metoden med indsmugling blev benyttet ved et par af de næste aktioner, der var rettet mod to af de vigtigste industrimål i København. Den 20. december var det Riffelsyndikatet, hvor en arbejder havde smuglet en større bombe ind og antændt den. Skaden var meget betydelig. Det andet mål var Burmeister og Wains maskinfabrik i Strandgade. Her smuglede Ib og Tom sprængstof ind til aktionen og gemte det på virksomheden. Vores planlægning foregik som så ofte på den måde, at et par ideer blev drøftet og endevendt, og når vi var blevet enige om udførelsen, satte vi det i værk. Målene blev i nogle tilfælde udpeget for os; men i de fleste tilfælde foreslog vi selv målene, som vi så indhentede tilladelse til at angribe. Selve udførelsen var vores eget ansvar, men evt. skulle vi have forstærkninger eller hjælp og som regel i hvert fald sprængmidler. De blev skaffet på mange forskellige måder. Ofte leveret af "kaninerne", det var kælenavnet for danskere uddannet i England og nedkastet med faldskærm over Danmark, og efter at de havde godkendt målet. Men også på mange andre måder, noget blev stjålet fra militære lagre eller fra civile firmaer, i et enkelt tilfælde købt i Tyskland på falske importpapirer som sprængstof til bortsprængning af skibsvrag. Det var maskincentralen, der var vores mål, men den var meget effektivt beskyttet, med låste dobbelte døre og alarm for dør og vinduer. Den første gang, vi prøvede, måtte vi opgive. Vi havde en sikringsstyrke overfor maskincentralen på den anden side af en kanal, således at vi kunne flygte over kanalen, hvis der blev alarmeret, og vi blev afskåret. Men en af dækningsfolkene faldt i kanalen, og det voldte så meget postyr, at vi blev nødt til at aflyse. Men den 21. december 1943 lykkedes aktionen. Den originale aktionsrapport eksisterer også for denne aktion. Der hører et par tegninger til, men de er ikke strengt nødvendige for at forstå rapporten, hvorfor de er udeladt. Rapporten er mere udførlig end tidligere rapporter, men det var også vores største aktion indtil dato.

Rapport over B & W Strandgadeværftet. 21/12 I 1943 Fra kl. 6 til kl. 7. Vi gik ind ad Ovengaden neden Vandet kl. ca. 6. Vi var Tom, Ib (fra B & W), Jonathan, HC og KK. Tom gik i forvejen gennem Værkstederne og aabnede Porten, hvorefter vi andre, der var kommet lidt efter lidt, gik igennem, hen til Maskine A som vi gemte os under. Så gik Ib og Tom hen og hentede stoffet i to store Tønder ved C. De kom så tilbage og sagde at Vinduet i Maskinhuset over Døren i Siden ikke var aabent, som vi havde troet. Vi løste saa Fortøjningerne til en Slæbebåd som lå ud for A. Og HC, Ib og Jonathan gik hen og tog Arbejderne paa Gasværket, for at disse skulle gaa hen og banke paa ved Maskincentralen, for at vi skulle komme med ind. Arbejderne sagde, at dette ikke kunne lade sig gøre, og imens var vinduet blevet aabnet. HC, Ib og Tom tog saa en Stige og gik ind ad Vinduet. Inden for Vinduet stod en anden Stige som de klatrede ned ad. Takket været denne Stige lykkedes det at undgaa at alarmere, da der var elektriske Alarmer ved Vinduet. Der var 3 mand i Maskincentralen, men ingen Vagter, de maabede og blev ført ud af Døren hen til Jonathan som stod med de 4 Mand vi havde holdt op i Gasværket. Forinden Stormen på Centralen var jeg faldet i en Beholder med Generatorudskyldning i Gasværket. Beholderen var i Flugt med Jordan og da det var mørkt, vadede jeg i med det ene Ben, og da jeg var kommet op, røg jeg i en anden Beholder med det andet Ben. Ogsaa Jonathan røg i. Mens Stormen paa Maskincentralen fandt Sted gik jeg Vagt udenfor med Suomien. (Det var kælenavnet for en dansk fremstillet maskinpistol efter et finsk patent). Da Døren til Centralen blev aabnet gik jeg med de tre Arbejdere hen til Jonas i Gasværket. Saa gav jeg HC, Suomien og Ib, Tom og KK gik ind med Stoffet. HC stod Vagt i Døren. Vi lagde Bomberne (der var 11) (Tegningen viser placeringen på de fire store dieselmotorer med generatorer.) Saa tændte vi tre og forlod Centralen, hvis Dør vi smækkede efter os. Jeg fløjtede og vi gik saa alle 5 ud mod Strandgade, mens vi advarede dem vi mødte. Jonas havde givet hver af Fangerne nøjagtig Besked hvor de skulle løbe hen og advare. Inden vi nåede Udgangen var der ca. 100 Arbejdere der sammen med os løb ud. Tom smadrede Ruden til Vagtstuen i Strandgade og Vagterne kom ud og maabede. Da jeg naaede Torvegade, gik de 75 kg. og jeg var nær røget hen ad Gaden. Arbejderne raabte Hurra flere Gange. Vi tog vore Cykler og kørte over Knippelsbro hjem. Jeg har været ude og se paa den, og den saa godt ud. Tag og Mure var styrtet sammen paa Centralen og jeg tror ogsaa at Gasværket blev godt ødelagt. Det brændte stærkt efter Eksplosionen. Bomben gik kl. ca. 7. K. K.

Det gasværk, der omtales i rapporten, fremstillede generatorgas, der blev anvendt til drift af dieselmotorerne. Der var ingen olie under krigen. Gassen blev fremstillet ved forbrænding af træ, og denne metode anvendtes også til biler, der blev udstyret med en generator til fremstilling af gas. Et af affaldsprodukterne var det omtalte generatorudskylning, der var en modbydeligt stinkende, klæbende, svinende, sort væske. Sko og alt tøj var totalt ødelagt og måtte brændes bagefter. Og vi måtte selv nærmest koges ud. Og så måtte vi have nyt tøj og sko. Det var svært. Dels var det meget vanskeligt overhovedet at finde noget, og dels var det meget svært at få penge hevet ud af HH, dem var der heller ikke for mange af. Til efterlyste, der ikke kunne tjene penge ved arbejde, blev der udbetalt "apanage", når der ellers var penge. Det udgjorde i starten 75 kr. om måneden. En gang i løbet af 1944 blev beløbet forhøjet til 200 kr. om måneden. Det var heller ikke dengang til at leve at så vi måtte i hovedsagen nasse på vore logiværter og andre gode mennesker. Det var en aktion, der viste, at vi virkeligt kunne ramme og lamme den industri, der arbejdede for tyskerne meget alvorligt. Aktionen blev ofte anvendt til at forsvare og forklare betydningen af sabotage. Det var nemlig muligt at sammenligne resultater og følgerikninger af luftangreb og sabotage. I januar 1943 angreb engelske bombemaskiner den samme fabrik. Der skete nogen skade på værksteder, men kraftcentralen blev ikke ramt. Til gengæld brændte to andre fabrikker i nærheden, mange beboelsesejendomme blev ramt, 7 danskere blev dræbt, 25 hårdt sårede og 50 lettere såret, 2300 familier blev evakuerede og en engelsk maskine blev skudt ned og de to besætningsmedlemmer dræbt. Ved sabotagen blev kraftcentralen ødelagt og fabrikken sat ud af drift i en længere periode, og der var ingen tab af menneskeliv og kun ubetydelige skader udenfor fabrikken. Det var ikke for at kunne påpege betydningen af sabotage, at englænderne bombede. Det var et led i enkelte engelske angreb på mål i de af tyskerne besatte lande, med det formål, at demonstrere hvor farligt det kunne være at arbejde for tyskerne. De eneste mål englænderne i øvrigt havde udpeget i Danmark var Orlogsværftet, Ørstedsværket og B & W. Englænderne koncentrerede sig under resten af krigen om mål i selve Tyskland.

Efter befrielsen af HC havde han virket som næstkommanderende hos mig, men nu blev han selv leder direkte under HH. Til gengæld fik jeg nu Brandt som chef. Under mig havde jeg to delingsførere Ib og Tom. Det var en naturlig udvikling, for der var hurtig omsætning af personel. Det skyldtes arrestationer, at nerverne ikke holdt til det, flugt til Sverige og senere også faldne under aktionere. Erfarne ledere var under hele krigen en mangelvare. Jobbet blev lært under aktionere, og det var en hård skole. Den 8. januar angreb vi Burmeisters skibsværft på Wilders plads. Vi afvæbnede 4 sabotagevagter med et udbytte på 1 maskinpistol og 3 pistoler. Vi bombede kedelhus og maskiner, brugte 120 kg sprængstof og foranstaltede meget store skader på virksomheden. Den 12. januar fik tyskerne alvorligt hid, de arresterede HH, Sprængschmidt, Jens, Robert Sørensen og Willy Olsen. Det var hele Bopas ledelse. De blev arresteret på en restaurant, efter at de sammen var gået fra et møde, hvor de andre mødedeltagere ikke mødte op. De mente bestemt, at de ikke var blevet skygget fra mødestedet, men det var de, og det var en utilgivelig dumhed, de begik. Jens blev senere henrettet af tyskerne og de andre sat til afsoning i tysk tugthus.

Det medførte en masse postyr. De arresterede havde kendskab til en masse ting, bl.a. hvor mange af os havde logi og mange af vore depoter. Det blev en travl tid med at advare folk, skaffe nye logier og flytte depoter. Det lykkedes at advare alle, og arrestationerne havde ikke videre følger, de holdt tæt tilstrækkelig længe. Men der var meget, der skulle omorganiseres. Brandt og Bøgh blev ledere af hver sin del af Bopa. Nu var det mere nødvendigt end nogensinde at demonstrere, at vi langt fra var slået ud, så der blev udført en lang række aktioner i de næste to måneder. Vi var heller ikke klar over, om tyskerne vidste, hvilken stor fangst de havde gjort. For en række aktioner var forberedelserne vidt fremskredne, og dem bragte vi til udførelse hurtigst muligt. Det var sabotage mod flere maskinfabrikker, en radiofabrik, hvor Jack var blevet ansat og havde smuglet sprængstoffet ind, en tysk støjsender, der ødelagde modtagelsen af radioudsendelser fra England og våbenrøveri fra sabotagevagter hos Burmeister. En alvorlig sag at gå i gang med var General Motors bilfabrik i Aldersrogade. Der var 24 tyske SS-soldater som vagter, svært bevæbnede og med pigtråd og alarmsystemer og bunkers og projektører til beskydning og belysning af fabrik og omgivelser.

Tyskerne bevogtede den nye del af fabrikken, der var en moderne jernbetonbygning, der var vanskelig at ødelægge, samt kraftcentralen, der lå i et hjørne af fabrikskomplekset. Den ældre del af virksomheden arbejdede for dansk produktion, og den var bevogtet af tre danske bevæbnede sabotagevagter. Vi kom i forbindelse med den ene af disse vagter, og han var villig til at hjælpe

os. Vi opgav at angribe den nye fabriksbygning og valgte i stedet for kraftcentralen. Den var ganske vist også stærkt beskyttet og bevogtet af tyske SS-soldater, men på tegninger, vore forbindelser skaffede, fandt vi ud af at der gik en ingeniørgang fra kraftcentralen til den gamle del af fabrikken. Den 29. januar 1944 kl. seks om morgenen gik vi syv mand ind ad et vindue, vores sabotagevagt havde åbnet for os i den gamle fabriksbygning. Vi skulle finde de to andre vagter og gennem gården, tyskerne bevogtede, for at komme ned i kælderen, hvor sabotagevagt Engel sad med direkte telefon til de tyske vagter. Han bevogtede indgangen til ingeniørgangen. Det lykkedes at finde vagterne og holde dem op uden problemer, men vores vagt fortalte os, at Engel i kode havde alarmeret tyskerne. De blev da også meget urolige og tændte projektører og for rundt. Men vi fremskyndede aktionen og trængte ind i ingeniørgangen. Der var djævelsk varmt og en række ståldøre, som vi havde meget besvær med at få op. Men frem til kraftcentralen kom vi. Vi opgav at komme op i centralen og anbragte i stedet for vores 80 kg sprængstof under centralen. Mens vi var i gang med det, åbnede en maskinpasser lågen og kiggede ned til os.

Vi anbefalede ham at forsvinde i en helvedes fart, hvis han ikke ville blæses til atomer. Vi tændte lunterne og skyndte os tilbage gennem tunnelen. Så tog vi vagterne med og skulle endnu en gang ud i gården til tyskerne. Jeg meddelte Engel, at han skulle gå først ud ad døren, så vi kunne konstatere, om tyskerne lå i baghold. Pludselig prøvede han at stikke af fra os, men jeg nedlagde ham med tre skud fra min 7,65 pistol. Det larmede en del, men tyskerne hørte det åbenbart ikke, og de lå heller ikke i baghold. Vi slap gennem gården og den gamle fabrik og ud ad vinduet og væk uden at blive observeret. Vi signalerede til vore dækningsfolk, at vi var ude, og at de godt måtte trække sig tilbage. De havde ellers ligget i nogle kolonihaver ud for kraftcentralen, parat til at tage kampen op med tyskerne og skaffe os ud af fabrikken. Udover over Engel, der blev såret, blev en eller to tyskere dræbt, begravet under ruinerne af kraftcentralen.

Vi havde altid travlt med at skaffe logier til os selv og depoter til vore våben og sprængstoffer. Det var ikke let, så alt blev prøvet. Det gjaldt også om at sprede materiellet så meget som muligt, des mindre blev tabene, hvis depotet blev opdaget af tyskerne. Den 17. februar 1944 skulle jeg møde en mand, jeg ikke kendte, men som skulle kunne skaffe os et depot. Mødet skulle finde sted kl. 11.00 på hjørnet af Meldahlsgade og Gl. Kongevej ved Vesterport-bygningen. Der var aftalt et eller andet kendetegn, en avis i venstre lomme eller sådan noget. Jeg kom præcis, men der var ingen med avis i lommen. Jeg vadede lidt rundt og pludselig kommer der en lille halvfed civilklædt mand med tyrolerhat og barberet nakke og erklærer mig på gebrokkent dansk for anholdt af tysk kriminalpoliti. Han viser mig sin Walther 7,65 pistol i lommen, og fortæller mig, at jeg skal følge stille med ham. Der er forskellige skumle mænd rundt omkring, de fleste har nok været Gestapofolk, men de har nok været bange for, at jeg måske skulle have haft dækningsfolk med. En af Gestapofolkene kom cyklende til og erklærede bl.a. "Du bist KK" og at jeg skulle med til Dagmarhus, der var Gestapos hovedkvarter.

Jeg var klar over, at de næppe ville rulle den røde løber ud, når de helt var klar over min identitet. Da vi nåede ud for Vesterport station pudsede jeg næse og anbragte lommestørklædet i venstre inderlomme i min frakke, som jeg havde lukket op. Jeg benyttede lejligheden til at afsikre min pistol, som var i den lomme. Det gjorde min følgesvend nervøs og han trak sin pistol op og ind i siden på mig. Vi var nu på Axeltorv og betænkeligt nær ved Dagmarhus. Da vi passerede sporvognsskinnerne på torvet råbte jeg pludselig til ham: "pas på bilen". Han så væk et øjeblik, og jeg stak hånden i lommen og skød ud gennem min frakke. Jeg ramte ham, og han faldt om. Jeg trak pistolen frem for at skyde ham i hovedet og eventuelt få fat i hans lækre Waltherpistol, men der var lommefoer i mekanismen, og den virkede ikke, og så løb jeg alt hvad jeg kunne i sik sak, mens han tømte sin pistol efter mig. Han ramte min frakke med tre skud, men ikke mig, men en dame i Axelborg Bodega. Jeg løb ned til Vesterbrogade, og der kom en sporvogn i det samme, som jeg sprang på i farten. Der var opstandelse i sporvognen over skyderiet, og det deltog jeg i uden at oplyse om min andel. Et par stoppesteder længere fremme stod jeg af og gik ind i en opgang for at ordne min pistol, jeg følte mig så upåklædt, når den ikke virkede. Jeg var noget rystet, men kom i tanke om, at den mand, jeg skulle møde, allerede havde skaffet os et depot, som Ib og Tom benyttede. Så jeg tog en taxa til Vanløse for at advare dem. Vi fik flyttet vore ting. Senere fik jeg at vide, at Gestapomanden, der overlevede mit skud, var kriminalrat Glosch. Vi prøvede at finde ud af om det var angiveri eller et tilfældigt møde. Men det lykkedes ikke dengang, og heller ikke efter krigen.

I februar, marts og april måned 1944 blev der efter engelsk ønske beordret stop for al sabotage. Det var for at skaffe ro til, opbygning af ventegrupper, og vel et led i forsøg på at vildlede ty-

skerne om, hvor den ventede invasion skulle finde sted. Det var ikke godt for os med den slags pauser. Det var meget svært at holde folkene i ro. De var vant til, at der skulle ske noget hele tiden. Perioden blev benyttet til forskellig omorganisering. Det blev forberedt, at Ib og Tom skulle have egne afdelinger, mens Fin og Jack blev mine nye overgruppieførere. Der var en overgangsperiode til omkring 1. maj, inden adskillelsen blev effektueret helt. HC var kommet under Bøgh, og det var han ikke glad for, så han skred med sine folk til Holger Danske i marts måned. Han og jeg mødtes derefter kun en enkelt gang under resten af krigen. Men han gjorde et stort og godt arbejde der. Han havde været i en god skole og især lært meget om security, som det nu hedder. Det var ellers noget, som bestemt ikke prægede Holger Danskes arbejde, så der kunne han lære dem noget. 22. april startede vi igen, Ib og hans folk ødelagde Carltorp Maskinfabrik på Roskildevej og den 2. maj fabrikken Globe i Glostrup. Ved den sidste aktion blev en af vore folk Chang (Jørgen Eivind Schacht) arresteret efter aktionen, han blev pint og henrettet 2 dage efter.

Den 6. maj var det Flyveværkstederne på Kløvermarken. Kaj Schmidt, der arbejdede der, havde smuglet sprængstoffet ind. Vagterne var Schalburgfolk, men dem undgik vi ved at snige os ind. Vi var ikke så mange, så selv om det ikke var min aktion, ledede jeg dækningen. Aktionsfolkene holdt arbejderne op og anbragte bomberne, hvorefter de fik arbejderne i beskyttelsesrum, alt sammen uden at vagterne opdagede det. De forsvandt også igen uden at blive opdaget.

Den 8. maj ødelagde Tom og hans folk kompressor og transformatorhus på Burmeisters skibsværft på Refshalevej. Dagen efter blev han, Brandt, Thomsen og Jørn arresteret på Axeltorv Bodega. Brandt var den sidste, der forlod Bodegaen for at betale, og ledsaget af kriminalrat Glosch gik de til fods mod Dagmarhus. På torvet lykkedes det ham at springe på en forbipassende taxa og slippe væk. Thomsen (Tage Voersaa Nielsen) og de andre slap ikke bort. Thomsen døde senere i koncentrationslejr, mens de andre slap med tæsk og senere blev løsladt af tyskerne. Det har sikkert været angiveri, men dengang kunne vi ikke opklare det.

Den 24. maj måtte Burmeisters maskinfabrik i Strandgade holde for endnu en gang. Det var om natten, og vi var ca. 20, der holdt alle vagter op og besatte fabrikken helt. Vi var der i ca. 2 timer og ødelagde med håndkraft (hamre og mukkerter) omkring 200 cylindre til flymotorer, og så sprængte vi og afbrændte 7 store dieselmotorer med generatorer og model og tegningsbygningen. Det var meget store ødelæggelser. 1. juni røvede vi våben fra EL. Schmidts fabrikker på Gl. Køge Landevej. Vi var 17 mand, der først afvæbnede portvagten og så prøvede at overrumple vagtstuen, der lå længere inde på fabriksarealet. Men på vejen dukkede der pludselig en vagt op, der trak sin pistol. Jeg skød ham ned, inden han kunne nå at lave ulykker, men det alarmerede vagtstuen, hvorfra vagterne begyndte at beskyde os. Ib blev ramt i benet, og så valgte vi at trække os tilbage. Da jeg på cykel kørte ind mod byen, blev jeg overhalet af en dansk betjent, der måtte have observeret, hvad der skete. Vi så hinanden dybt i øjnene, jeg med hånden i lommen på min pistol, men han valgte at lade som ingenting ligesom den flok betjente, der var blevet alarmeret ved skyderiet, og stod uden for politistationen på Toftegaards Plads. Vi fik et udbytte på 4 maskinpistoler og 3 pistoler, våben der var hårdt tiltrængt og helt nødvendige til aktionen mod Globus, som vi var langt henne med planlægningen af. Ib slap godt derfra, men det varede noget, før han var på aktion igen.

Fabrikken Globus lå i Glostrup på Roskildevej ved Vestvolden. Den fremstillede flyvemaskindele til tyskerne, og arbejderne var særligt udvalgte med en stor del nazister blandt. Vi måtte opgive at få ansat nogle af vore folk på virksomheden, en metode vi ellers ofte brugte ved vanskeligt tilgængelige mål. Og det var Globus. Vagterne var ca. 15 Sommerfolk (et nazistisk korps af gamle østfrontkæmpere - nogle grimme drenge) bevæbnede med geværer, karabiner, maskinpistoler og pistoler. Fabriksområdet var rektangulært med 2 toetagers lange bygninger, hvor de egentlige maskiner og værksteder var, samt en del mindre bygninger, bl.a. vagtstuen. Det hele var omgivet af et højt pigtrådshegn, inden for hvilket der i hvert hjørne af området var anbragt en betonbunker med skydeskår. Det var sommer og varmt, hvorfor vagterne foretrak at opholde sig i det fri og ikke i deres bunkers. Vi var klar over, at vi ikke kunne holde vagterne op, og at vi ikke havde midler til at få dem ud af deres bunkers, hvis de først smuttede derind. Yderligere var det hele kompliceret af at vagterne havde direkte telefonforbindelse til Dagmarhus og til Avedøre Kaserne, der var fuld af tyske soldater og kun lå 4 km. fra fabrikken. På Vestvolden 5-600 m. væk var der en tysk post på ca. 20 mand, og Roskildevej havde stærk trafik, jævnligt også af tyske soldater. Vi blev klar over, at den eneste mulighed for at komme ind på fabriksområdet var ved at nedkæmpe vagtstyrken. Det havde vi ikke prøvet før. Nok havde vi adskillige gange været i ildkamp, men det var ved uheld, når noget var gået galt. De fleste af os havde ingen soldater-

mæssig uddannelse og skydefærdighederne var beskedne. Det var kun få af os der havde prøvet at skyde til måls. I måneder rekognoscerede og udspionerede vi fabrikken og navnlig vagtjensesten. Denne gang brød vi med princippet om først at sætte vore folk ind i planerne umiddelbart før aktionen, for ikke at risikere, at aktionen blev røbet til tyskerne eller omhyggelig planlægning spildt, fordi en kammerat tilfældigt blev arresteret. Et par dage før aktionen samlede vi angrebsholdet, det var min afdeling, samt lederne af dækningsgrupperne til instruktion. Det foregik i KFUM's soldaterhjem i Gothersgade, hvor vi til lejligheden havde fremstillet et kort over fabrikken og dens omgivelser. Og så blev hver gruppes og hver mands opgave nøje gennemgået.

Angrebsholdet, min afdeling, var på ca. 20 mand og med dækningsfolkene kom vi op på ca. 50 mand i alt. Det var derfor et voldsomt problem at få opmarcheret den styrke til angreb, uden at vagten opdagede det og blev advaret om aktionen. Der blev derfor lagt megen opfindsomhed for dagen; nogle kom som spejdere på cykel og med våben i rygsækken, nogle med tog og nogle med bus. En del kom i biler, så vi kunne komme hurtigt væk efter aktionen. Bilerne var næsten alle organiseret kort tid før. Sprængstoffet blev kørt dertil på to lastbiler. Langs østsiden af fabrikken var der to tre villaer, som vi besatte inden aktionen, bl.a. for at have et meldested og en telefon. En enkelt villa på nordsiden blev også besat på den anden side af Roskildevej over for hovedindgangen til fabrikken. På sydsiden var der en frugtplantage, der gjorde det muligt at kravle næsten helt hen til hegnet. Angrebsholdet kom 2-3 mand ad gangen og gik i stilling på de tre sider af fabrikken i villaerne og i frugtplantagen. Klokkeren 1900 præcis skulle angrebsholdet være på plads, og holdet ved Roskildevej skulle starte angrebet med at nedskyde vagterne ved porten. Der var talt 5 mand på post, og de stod alle i nærheden af deres bunkers. Selv lå jeg sammen med Brandt og 4-5 mand mere i plantagen syd for fabrikken. Vi var krøbet så langt frem mod vagten, der gik frem og tilbage, som vi turde, og vi kunne høre og af og til se ham. Klokkeren blev et par minutter over 1900, og der var intet sket, men pludselig råbte vores vagt "hvem der", samtidig med at han svingede sin maskinpistol ned og pegede på os. Jeg skød på ham med det samme, og de andre fulgte efter. Jeg tror ikke at vi ramte ham, men vi for hen til vestsiden af fabrikken, hvor vi via et skur kom over hegnet. Så dækkede vi hinanden med ild, mens vi for frem mod vores bunkers for at nedkæmpe vagter, der eventuelt var nået ind i den. Da jeg var en snes meter fra vores bunker, så jeg gennem bagåbningen en næse stikke ud. Jeg fyrede med det samme og ramte karmen, men så råbte vedkommende "Nu må du ikke skyde mere Knud". Det var en af mine egne folk, men han blev ikke ramt. Vi bar i øvrigt alle en hvid klud om halsen, så vi kunne kende vore egne folk.

Så snart vi havde åbnet ild, begyndte også de andre hold angrebet. Vagten foran porten var nedkæmpet, og holdet havde kastet en håndgranat ind ad vinduet i en lejlighed på første sal af fabrikken. Her boede en tysk ingeniør, som vi vidste var bevæbnet og havde telefon. Der gik ild i lejligheden, og både han og hans kone kom styrtende ud og råbte, at vi måtte slukke ilden. "Hva' fanden, tror du jeg er brandmand?" svarede Johnny, en af mine gruppeførere. Mandskabet i vagtstuen overgav sig efter kortvarig beskydning. De råbte om nåde og kom ud med hænderne i vejret og blev samlet sammen. Der var nu gået ca. 25 minutter, fra vi startede angrebet. Jeg var gået over til bagsiden af vagtbygningen for at se efter, om der skulle være flere vagter i bygningen. Da jeg forsigtigt kiggede ind ad et vindue med min maskinpistol klar, så jeg lige ind i munden på en maskinpistol. Jeg så længe dybt ind i øjet bag maskinpistolen, klar til at skyde, da jeg fandt ud af at det var Brandt, der fra den anden side af bygningen kiggede ind. Så sendte vi bud efter lastbilerne med sprængstof, de kom ind fra vejen i sydenden af fabrikken, hvor vi afvæbnede og visiterede vagterne, der havde overgivet sig. Pludselig sprang en vagt frem med pistol i hånd lige mod lastbilerne. Jeg skød ham ned med et par byger fra hoften. Vi havde hjemmefra planlagt at skyde alle vagterne, der var Sommerfolk, frigivet til henrettelse. Men vi kunne ikke få os til at skyde på folk, der havde overgivet sig.

Der blev så anbragt 3 bomber i hver af de to store fabriksbygninger. I alt 175 kg pulverformigt trotyl. I hver bygning blev de tre bomber forbundet indbyrdes, så de ville detonere samtidig. Da vi var færdige med anbringelsen af bomberne, blev der sendt besked til dækningsgrupperne der begyndte at trække sig tilbage mod Roskildevej. Mod Vestvolden havde vi syd for fabrikken anbragt en gruppe med maskingevær, der havde til opgave at standse den tyske postering på volden. Men de viste sig aldrig. Et par km syd for fabrikken havde en gruppe minere vejen, så de kunne opholde en tysk udrykningsstyrke fra Avedøre kaserne, men derfra kom heller ingen. Sprængladningerne blev antændt, hvorefter vi kørte bort i de to lastvogne og 5 personbilen under endeløs jubel fra de mange hundrede danskere, der var stoppet i sikker afstand fra fabrikken af

vore dækningsfolk på Roskildevej. 2 af vore biler kunne ikke starte efter aktionen, de var sandsynligvis blevet ramt under ildkampen.

En gruppe af vore dækningsfolk beslaglagde en rutebil for at komme væk. Med gruppen var doktor Hagens, der havde deltaget i aktionen for at tage sig af eventuelle sårede. Hagens kørte vognen, men da de passerede fabrikken Carltorp, beskød vagterne, der også her var Sommerfolk, vognen og ramte Hagens, der blev dræbt på stedet. Vore folk besvarede ilden, og en af dem fik rettet vognen op og kørt væk. Det var en sørgelig afslutning på en ellers meget vellykket aktion. Hagens havde altid været parat til at hjælpe os på enhver måde. Det var skæbnens ironi, at han, der var med for lappe sammen på os, skulle blive vores eneste tab. Vi havde ellers regnet med, at tab var uundgåelige. Efter meddelelsen om vagternes beskydning af vores folk fortrød vi, at vi havde været blødsødne overfor vagterne på Globus, og havde ladet dem slippe med livet.

Invasionen i Normandiet begyndte den dag, men det var et helt tilfælde, vi viste intet om det, men det gav jo ekstra humør hos deltagere og tilskuere. Et par dage efter aktionen fik vi telegram fra general Eisenhowers hovedkvarter:

Congratulation to Danish saboteurs reference Grundahl Hansen S.H.A.E.F. Grundahl Hansen var ejer af Globus.

Tyskerne svarede omgående med en stribe henrettelser af modstandsfolk og med forbud mod takkørsel m.v. Planlægningen af en sådan aktion var et stort og omfattende arbejde. Det blev ikke udført af en stab eller af lederne, men i et samarbejde. Ved mindre aktioner var det normalt gruppen, der planlagde egen aktion, fik den og aktionsplanen godkendt af leder og sabotageudvalg, og så udførte den. Var aktionen af større omfang, skete planlægningen i samarbejde med overgruppeløberen og evt. andre grupper. Ofte blev objektet valgt af gruppen, fordi den havde kendskab til det, enten gennem gruppemedlemmer eller gennem andre kontakter. Dette lokalkendskab var afgørende vigtigt for en fornuftig planlægning. Af sikkerhedsgrunde blev så få som muligt blandet ind i planlægningen. Ofte blev gruppemedlemmerne først orienteret om egne opgaver umiddelbart før aktionen eller på vej til den. Vi havde ingen radioer, så kommunikation under selve aktionen var med råb og tegn og derfor vanskelig. Den burde indskrænkes til det allermest nødvendige, men ofte opstod der vanskeligheder under aktionen, der krævede ændringer, hvilket stillede store krav til en forudseende planlægning, og at alle deltagerne forstod angrebsplanen og kunne handle selvstændigt. Men selv om der blev samarbejdet, var det ofte nødvendigt for lederne at gribe ind under aktionen og for deltagerne om at efterkomme ordrerne.

Kort efter denne aktion fik vi forbindelse med en vagt på Dansk Industrisyndikat, også kaldet Riffelsyndikatet i Frihavnen, der udover Våbenarsenalet på Amager var den eneste fabrik, der fremstillede våben i Danmark. Vagten var medlem af en ventegruppe, der havde haft planer om en aktion mod syndikatet, men for at skaffe våben. De havde dog opgivet, da fabrikken var særdeles godt bevogtet. Der var altid ca. 20 vagter på fabriksområdet ad gangen, alle bevæbnede med maskinpistoler og med bunkers til posterne. Der var højt hegn om fabrikken med elektroniske alarmer, og fabrikken lå i Frihavnen, der var afspærret og bevogtet af tyskerne. Men ventegruppen ville godt hjælpe os, hvis de fik andel i udbyttet. Da vi yderligere fik fat i to vagter, der også ville hjælpe, gik vi i gang med en hurtig planlægning. Det var nødvendigt, da vagtsystemet skulle ændres kort efter, og så vidste vi ikke, hvilke muligheder vi ville få. Fabriksområdet omfattede et ret stort antal bygninger, og der var 8 vagter på post spredt rundt om områdets periferi samt 3 vagter i portbygningen. Resten af vagterne opholdt sig i en vagtbygning på 1. sal. Fra tre af posterne samt portbygning og vagtbygningen kunne man se hinanden, og dette komplicerede aktionen i betydelig grad, da afvæbning måtte ske samtidig. Skyderi kunne vi ikke tillade os som fabrikken lå, der ville alt for hurtigt komme undsætning. Der var også direkte alarmtelefoner til tyskerne, så det gjaldt om at overrumple alle. Det ville også være for besværligt, hvis det store daghold af arbejdere var på fabrikken, så tidspunktet for angrebet blev fastsat til kl. lidt i 18. Til gengæld skulle vi være færdige inden kl. 20, for så skulle vagten afløses. Den 22. juni gik vi så i aktion. Det var tredje gang vi saboterede Syndikatet, men de to første gange var det foregået ved at smugle sprængstoffet ind ved hjælp af arbejdere.

Lidt i kl. 18 besatte ca. ti dækningsfolk toldvagten ved adgangen til Frihavnen meget stilfærdigt, og næsten samtidig gik 8 mand ind af en port, der normalt ikke blev benyttet, to af de 8 var vore vagter, der fik lokket posten til at åbne porten. Hurtigt blev de nærmeste poster afvæbnet, men så kom det svære, at holde to poster, portvagten med tre vagter og hele vagtstuen op samti-

dig. Det lykkedes, og så blev de sidste poster holdt op. Der var to vagter, der prøvede at gøre modstand, men de blev slået ned uden skyderi. Så blev hovedparten åbnet for resten af aktionsdeltagerne og for vore tre lastbiler, der medførte sprængstoffet, 400 kg pulverformigt trotyl. Så blev der travlt. Der blev anbragt 4 bomber à 50 kg i hovedbygningen, 2 på 25 kg i hærderiet og endeligt 6 à 25 kg i maskinhallen. I hver bygning blev bomberne forbundet indbyrdes, så de detonerede samtidig. Samtidig havde andre af vore folk travlt med at læsse våben og ammunition på vore vogne. Udbyttet blev ca. 40 maskingeværer, vagternes 60 maskinpistoler og to maskinkanoner samt store mængder granater og patroner. Der var ca. 100 arbejdere på aftenholdet, men det var kun enkelte af dem, der opdagede noget, så stiltfærdigt var aktionen forløbet. De, der opdagede noget, blev samlet sammen med vagterne. Da alt var klart, blev fabrikkens luftværnssirene sat i gang, vore biler kørte væk, og arbejdere, vagter og sabotører og dækningsfolk strømmede ud af fabrik og Frihavn, til stor forundring for de mange tyske soldater i området. Vi slap alle væk med byttet, som vi havde en del besvær med at få anbragt i vore depoter. Fabrikken blev meget alvorligt ødelagt. Tyskerne svarede omgående igen med 8 henrettelser dagen efter og den 24. med at schalburgtere Tivoli, Studentergården, Borgernes Hus og Den Kongelige Porcelænsfabrik. Den 25. indførte tyskerne så spærretid fra kl. 24 til kl. 5 samt forbud mod ansamling af mere end 5 personer. Vi fortsatte sabotagen mod flere maskinfabrikker, den 25. under sabotage mod fabrikkerne Ambi og Nord - Werk i Ryesgade udviklede der sig en meget voldsom ildkamp med tyskere og politi med flere dræbte og sårede tyskere, politifolk og civile. Befolkningens svar på de tyske provokationer var arbejdsnedlæggelser, der efter yderligere tyske henrettelser af modstandsfolk, terror i gaderne med nedskydning af talrige civile borgere, afspærring af København fra omegnen og lukning af gas, el og vandværker udviklede sig til en folkestrejke. Den blandede vi os ikke i, men indstillede stort set vore aktioner. Det var på det tidspunkt den almindelige opfattelse, at tyskernes sammenbrud var nært forestående. Vi blev derfor pålagt at være yderst tilbageholdende med at ødelægge danske virksomheder. De ville næppe kunne nå at producere noget væsentligt til tyskerne, inden krigen var slut, og Danmark ville have hårdt brug for et intakt produktionsapparat efter krigen. Dog var transportmidler og virksomheder, der støttede denne sektor, undtaget, og det samme gjaldt særlig våbenindustri, især virksomheder, der fremstillede dele til de tyske raketvåben og telekommunikation. Mange af vore bestræbelser gik derfor ud på at skaffe våben og køretøjer og holde vores organisation intakt.

Som det havde været tilfældet før, blev min afdeling igen splittet ad. Det angivet, at det var for at gøre organisationen større. Men om det var den eneste og egentlige grund, ved jeg ikke. Medvirkende var også, at i hvert fald Jack havde svært ved at acceptere, at jeg var chef. Han var en del ældre, og jeg jo nærmest en barnerøv. Måske var det også for at undgå, at min afdeling blev for stor. Den beskæftigede sig ikke med politik og var ikke indoktrineret i rette kommunistiske ideologi. Teglers' overgang til Holger Danske var vel glemt. Jeg har nu aldrig overvejet at skifte, dertil fandt jeg vores organisation for effektiv. Og det væsentligste for mig var at være et sted, hvor kampen mod tyskerne blev ført på den mest effektive måde. Men som uddanner af en lang række af vore ledere kom jeg til at virke krigen igennem. Men jeg var også så heldig at være med i arbejdet uden afbrydelser. Og det blev meget få beskåret. Fin og Jack, der i et halvt år havde været mine delingsførere, blev nu selvstændige, og jeg fik i stedet for Uffe og Ludvig. Finn og Jack havde været særdeles aktive og var det fortsat. Adskillelsen ikke mere fuldstændig, end at vi samarbejdede senere på flere aktioner. Det var ikke så meget længere, de kom til at virke.

Den 5. december blev de arresteret af Gestapo, da de ankom til et af deres våbendepoter sammen med Thomas. En 4. af vore folk, Anders, satte sig modværge ved anholdelsen, skød en Gestapomand, men blev selv dræbt. De andre tre overlevede alle opholdet i koncentrationslejr i Tyskland. Det var en stikker, der havde været på spil, han angav dem for et ubetydeligt beløb, hvilket blev opklaret efter krigens afslutning.

Den 9. august 44 kørte tyskerne 11 fanger fra Shellhuset ud på Roskildevej ved Osted og skød dem alle. De 6 af dem var Bopafolk, jeg kendte dem alle. Jens havde været min gruppefører, og de fleste af de andre havde jeg været gruppefører for og var kommet og boet i deres hjem. Det var et meget hårdt slag, men vi fortsatte, og kampen blev mere og mere brutal. For de 11 gjaldt at de fleste af dem var blevet arresteret af tyskerne på grund af stikkeres angiveri. Vi havde flere gange afsløret stikkere og likvideret dem. Det var den eneste mulighed, vi havde for at standse deres virksomhed. Det var ikke muligt os at holde dem fanget. Og standses det skulle de, ellers måtte vi opgive kampen. At likvideringerne så også virkede præventivt, var kun en fordel. Det et beskidt job, og der blev ikke set skævt til en kammerat, der undslod sig. Jeg fandt ikke, at

jeg kunne bede andre om noget, jeg ikke selv havde prøvet. HC og jeg havde i januar måned været på jagt efter stikkeren Hammeken i Rødovre. Vi skyggede hans bopæl, men fik aldrig oplysninger nok om ham eller kom ham nær nok til, at vi kunne likvidere ham. Af en eller anden grund blev aktionen opgivet dengang. Nu fik jeg udpeget to stikkere som skulle likvideres med oplysninger om deres bopæl, arbejdsplads, udseende og daglige vaner, bl.a. at de hver dag tog med tog til byen. Disse oplysninger tjekkede vi forsigtigt af.

Den 13. september passede Johnny og jeg og en til, som jeg ikke kan huske hvem var, de to mænd op på en vej i Glostrup, vi råbte dem an, hvorpå de prøvede at løbe fra os. Vi skød dem ned med pistoler og maskinpistol. I hvert fald den ene var bevæbnet med pistol, den fik vi fat på. Det var ikke rart, men på den anden side gav det mig ikke søvnløse nætter. Den 18. oktober var Mogens Fog blevet arresteret af tyskerne. Han var medlem af Frihedsrådet, kendt for sit illegale arbejde og havde længe været eftersøgt. Vi arbejdede i ret lang tid med planer om at befri ham. Der blev udarbejdet flere planer, den mest realistiske var at befri ham under transport fra Vestre Fængsel til Shellhuset, men der var meget større muligheder for, at han ville blive dræbt under forsøget. I det hele taget var udsigterne for en gunstig aktion små, og planerne blev da også dropet. Mogens Fog sad som gidsel i øverste etage i Shellhuset, da det blev bombet den 21 marts 1945, og det lykkedes for ham sammen med andre at slippe ud. Han genoptog da straks det illegale arbejde. Hærens Våbenarsenal på Amager Boulevard var vores mål på flere aktioner. Her blev der fabrikeret våben, og køretøjer blev udstyret og repareret. Bevogningen bestod dels af danske portnere og vagter og dels af en større portion tyske soldater. Vi regnede aldrig med at kunne overrumple vagterne eller nedkæmpe dem. Det var der dels for mange til, og dels var området for stort og lå for centralt i København. Så der måtte list til. Den 17. november kl. 22 trængte vi ind ved at narre vagterne. Vi var ca. 20 mand medførende to eller tre lastbiler. Fra et depot fjernede vi så ca. 50 pistoler i løsdele og ca. 1200 piber til maskinpistoler. Vi slap væk uden at tyskerne opdagede noget. Senere fandt tyskerne 800 af piberne, men resten blev anvendt ved vores fremstilling af maskinpistoler. Piberne er den sværeste del at fremstille. Det kræver specialmaskiner, som kun fandtes på Våbenarsenalet og på Dansk Industrisyndikat. Vi ødelagde ikke noget på Våbenarsenalet dels for ikke at komplicere aktionen, og dels fandt vi på det tidspunkt ikke, at produktionen var betydningsfuld nok, til at vi burde ødelægge virksomheden; men at skaffe våben var stadig meget vigtigt.

Fabrikken Torotor i Ordrup fremstillede dele til V-2 bomber, som tyskerne terrorbombede London med. Så selv om ødelæggelse af danske virksomheder stort set var indstillet, bad englænderne om, at virksomheden måtte blive ødelagt. Det var ikke så ligetil. Der var en tysk vagtstyrke på 12 mand, hvoraf de 4 patruljerede omkring for- og bagside af fabrikken og med en post med maskingevær på taget. Der var dansk portner og vagter. Der var højt hegn om hele virksomheden, og der var lytteapparater både udenfor bygningen og i de enkelte arbejdslokaler. Selve bygningen var et gammelt kollegium 4-5 etager højt med meget tykke mure. Der var direkte telefonforbindelser til Jægersborg Kaserne, hvor der var garniseret tyske politisoldater, med 4-5 minutters kørsel til fabrikken. Vi regnede måske nok med at kunne nedkæmpe vagten, men ikke med at kunne få nok tid til at gennemføre en ødelæggelse. Vi havde udarbejdet mange planer og forsøgt flere gange uden held. Tyskerne regnede det også for en af de bedst beskyttede virksomheder. Midt i december prøvede vi for alvor. I kælderen på Torotor havde et teater kulisser med mere. Vi fyldte så en bil med kulisser og kørte ud til Torotor, men på vejen opgav vores bil ævret. Den kunne nok ikke lide at køre med eddike som kølervæske, det havde vi måttet bruge i stedet for vand. Det var en meget kold vinter, så bilen, som vi organiserede på en eddikefabrik, var aftappet for kølervæske, da vi kom for at hente den, og så var der kun eddike at finde. Så måtte vi ud på Ordrupvej i den tidlige morgen og organisere en ny bil. Vi prøvede først hos vagtværnet, der havde station der, og som vi vidste havde benzindrevne lastbiler. Men de var noget modvillige, selv om vi argumenterede med vore våben. Lederen, som jeg holdt op, fik jeg senere som delingsfører, da jeg efter krigen trådte ind i hæren. Den episode mindedes vi nogle gange. Imidlertid havde nogle af mine folk fundet en mælkevogn, som vi læssede kulisserne på. Men da vi ankom til Torotor, ville portner Danielsen foretage kontrolopkald til teatret, og tyskerne begyndte at interessere sig for foretagendet, så vi foretrak at afblæse aktionen. Portner Danielsen kendte alle, der var ansat på virksomheden, og en væsentlig del af adgangskontrollen blev udøvet af ham, og han var meget nidkær og tyskvenlig. Vi fandt derfor, at han måtte fjernes. Det klarede Uffe den 28. december 1944 ved at møde op ved fabrikkens indgang og skyde ham i armen. Han blev så sygmeldt et stykke tid. Selve aktionen blev udført den 2. januar med en 30-40 mand. Vi star-

tede med at tilbageholde arbejdere, der skulle påbegynde arbejdet kl. 7 i god afstand fra fabrikken. På det tidspunkt trængte en gruppe forklædt som arbejdere så ind og holdt portner og vagtmandskab op, uden at tyskerne opdagede det. Dernæst kom resten af vore folk og en lastbil med sprængstoffet ind. En gruppe gennemgik hele bygningen for rengøringspersonale og arbejdere og samlede dem på første sal. Tre mand blev posteret uden for tyskernes vagtløkke, hvor frivagten sov, parat til at skyde dem ned, hvis de blev alarmeret. Bilen med sprængstof var kørt til bagsiden af fabrikken, og det blev herfra båret ned i kælderen, mens de tyske vagter så på. Der var 400 kg i alt. Det skulle være delt i flere bomber, men vores cortex (en hvid sprængsnor, der får flere bomber til at eksplodere samtidig) var blevet stjålet fra vores depot. tyven har nok troet, det var elektrisk ledning, som det ligner. Da der ikke var tid til at skaffe erstatning, blev alt sprængstoffet samlet i en stor dyng.

Vi havde en større dækningsstyrke uden for virksomheden dels for at tilbageholde arbejdere og dels for i givet fald at nedkæmpe de tyske vagtposter og ham på taget, samt eventuelle undsætningsstyrker. Telefonerne, både de almindelige og de særlige alarmtelefoner, havde vi afbrudt, vi havde forbindelserne til KTAS i orden. Da lunterne var tændt, kørte lastbilen ud og efter den kom rengøringspersonale, fyrbødere, arbejdere og sabotører styrtende ud, og først da opdagede de tyske vagter foran fabrikken, at det var noget galt og prøvede at gribe ind, men de opgav i den almindelige forvirring og løb med. Den tyske vagt på taget blev dræbt. Dækningen ved Bernstorffsvej åbnede ild mod en udrykning med blinkende lygter på vej mod stedet. Det var desværre en ambulance. Chaufføren blev dræbt. Aktionen varede 6 minutter og alle vore folk slap væk. Det meste af bygningen forsvandt i et enormt lysglimt. Et par dage efter fik vi et lykønskningstelegram fra Eisenhowers hovedkvarter, det lundede jo. Som nævnt tidligere var ledelsen nu meget tilbageholdende med at godkende sabotage mod danske virksomheder. Undtagelser var transportsystemet, det omfattede tysk kørende materiel, tysk materiel under transport og værksteder, der reparerede tysk materiel, samt industri, der fremstillede specielt vigtigt materiel som f.eks. radiomateriel. Endvidere også beholdninger af benzin, hvor der trods alt stadig var mindre mængder i tanke og i tyske oplag.

I begyndelsen af året fik jeg kontakt med DSB, der udmøntede sig i, at jeg dagligt om morgenen mødte et par af deres folk, der medbragte lister over alle transportere, der medførte tysk materiel. Det var så muligt for os at udpege de transportere, som vi fandt var vigtigst at ødelægge. Grupperne fik så besked, så jagten på de udpegede jernbanevogne kunne gå i gang. Det medførte en stribe ødelæggelser af jernbanevogne i de følgende måneder. Kontakterne til Dansk Industri-syndikat eksisterede stadig. Bl.a. til lederen af vagtstyrken. Vi fik bl.a. udvirket, at vi kunne hente ammunition og magasiner til maskingeværer, som vi savnede. Men det var ikke så ligetil at komme ind på den stærkt bevogtede fabrik. Bl.a. var der tyske kontrollanter, der fulgte alle transportere ind og ud af fabrikken. For ikke at kompromittere vagtchefen ved at implicere alt for mange i sagen, kørte Brandt og jeg alene ind på virksomheden i den stærkt bevogtede Frihavn. Det kneb med at få vognen på plads og med at få den læsset. Og pludselig dukkede de tyske kontrollanter op, de havde fattet mistanke. Vi kunne ikke nå at få vognen med de dejlige sager med os, men blev nødt til at forsvinde, inden adgangsvejene blev spærret. Tyskerne blev meget tossede og mødte op med en meget stor udrykning bl.a. også med kanoner. Og så var det sket med at have dansk bevogtning der; tyskerne overtog det hele.

I december havde vi haft alvorlige tab, men det skulle blive meget værre. Bevogtningen af virksomhederne var nu overtaget af tyskerne eller deres danske håndlangere, og aktionerne endte nu tit i ildkampe, der medførte tab og sårede på begge sider. Men tyskerne gennemførte nu også tit gaderazziaer, hvor alle blev stoppet og undersøgt for våben m. v. Den 1. februar skulle vi have nogle ting flyttet til et depot i Uplandsgade på Amager. Vi kørte i en benzindrevet bil, vi havde organiseret fra tyskerne, men den var malet om. Vi var tre, Ludvig og Vimmer, der sad bag i bilen, jeg kørte. Da vi var kommet lidt ned ad Uplandsgade, kom et salafad kørende imod os fuldt af Hipofolk. De sprang ud af vognen og ville have os til at standse. Det havde vi ikke lyst til, så jeg satte sømmet i hund for at komme væk. Så begyndte de at tømme deres maskinpistoler ind i vores bil. Jeg styrede liggende i bunden efter gadelamperne, og for at undgå den værste kugleregns smuttede jeg ind foran en hestevogn. Vi kom ud i Vermlandsgade i den gale kørselsretning - det er ikke let at styre, når man ligger nede i bunden, og der kom to tyske lastbiler kørende imod os fulde af tyske politisoldater, og de syntes også, at det var morsomt at skyde på os. Jeg blev ramt af en kugle i hælen, de to andre slap uskadt. På det, der nu hedder Christmas Møllers Plads, opgav vi at køre længere i bilen. Der var højst 10 cm mellem kuglehullerne i den, så den vakte

nogen opsigt. Vi sprang ud af den i hovedet på et par tyske marinesoldater, men de skulle ikke nyde noget, så de forsvandt hurtigt ind i en forretning. Da vi sprang ud, udbrød Ludvig; "det er sgu til at blive religiøs at det her". Og det var det også, jeg opdagede, at jeg ikke kunne gå på benet. Ludvig hjalp mig så og fik mig ind i en opgang, men vi var bange for at være blevet set og ringede på en del døre, indtil en dame lukkede os ind. Vi fortalte hende, at jeg var faldet på trappen, og jeg bad hende om lov til at hvile mig lidt, mens Ludvig fandt en vogn, der kunne køre mig til lægen. Hun tilkaldte varmemesteren for at klage over den glatte trappe, og hun ville se på mit ben, for hun havde en sygehjælperuddannelse, men jeg havde ikke meget lyst til det, jeg kunne føle, at blodet begyndte at stige op i støvlen.

Men Ludvig fik fat i en gengas taxa, og kvarteret var ikke blevet spærret af tyskerne, så vi kørte til Bispebjerg hospital, hvor jeg blev forbundet. Men de var bange for at beholde mig, da tyskerne tit foretog eftersøgninger på hospitalerne. Så vi kørte til mit logi, det var hos en moster til mig, der boede på Værnedamsvej. Nogen tid efter kom Ludvig igen, for hospitalet havde glemt at give mig stivkrampevaccine. Det havde han med for at give mig en indsprøjtning. Men han var ikke god til det, da han havde knækket to kanyler i min bagdel, overtog jeg indsprøjtningen selv, det var ikke let, men lykkedes dog. Det varede næsten 2 måneder, før jeg kunne bruge benet igen, og næsten et år før det var helt godt. Det medførte, at jeg måtte overlade ledelsen til mine overgruppieførere i denne periode. Mine to overgruppieførere blev også sårede, den ene under en aktion, den anden undslap en arrestation på sit logi. En hel gruppe blev revet op. Midt i februar prøvede Gestapo at arrestere dem alle på deres bopæl eller logi, tre mand undslap, men tre blev fanget og henrettet knap 2 uger senere. Det var som de andre gange meget slemt for os, men vi fandt ingen anden måde at retfærdiggøre deres offer på end ved at fortsatte kampen.

Tre blev dræbt under aktion. Én blev skudt under forsøg på at likvidere en stikker, men hans pistol klikkede, og stikkeren skød ham. To faldt under en aktion mod et ammunitionstog. To tog til Sverige under en aktion, hvor Switsers bjergningsskibe blev unddraget tyskerne. Og disse tab var bare i min afdeling i løbet af ca. 2 måneder. De sårede var snart med igen. Den gennemsnitlige "levetid" for en sabotør var på det tidspunkt af krigen ca. 2 måneder. Og så var det næsten altid de mest aktive, det gik ud over, de fleste var overgruppieførere eller gruppeførere. Men det var ikke vanskeligt at skaffe nye folk. Indstillingen hos befolkningen var nu langt overvejende villig overfor modstandsbevægelsen, og der var mange modstandsfolk fra bladgrupper og ventegrupper, der ønskede at kæmpe mere aktivt mod tyskerne. En ny mand skulle kendes og kunne anbefales af helst flere af vore folk. Hans baggrund blev undersøgt, mens politiet eksisterede bl.a. gennem vore forbindelser der. Hans indstilling til sagen skulle være i orden, og han skulle være helt klar over, hvad det var han indlod sig på, herunder ikke mindst faren og risikoen ved arbejdet. Han skulle være rolig og fornuftig. Fantaster havde vi ikke brug for. Han skulle forstå og hurtigt kunne lære betydningen af sikkerhed, herunder ikke mindst at holde kæft og ikke prale med, hvad han deltog i, til højre og venstre. Det bedste var unge mennesker omkring de 20 år, som helst ikke skulle være belastede af kone og børn. Hensynet til dem kunne ofte forhindre en helhjertet indsats. Han skulle kunne bekæmpe sin angst, for bange det var vi alle. Jeg tror kun, jeg har mødt en mand, der påstod, at han ikke var bange. Men han var nu også nok så dum, at han ikke kunne se faren. Jeg skulle normalt altid tisse lige før en aktion.

For at overleve som sabotør var det at have heldet med sig meget vigtigt, men det var ikke nok. Der skulle helst en god pære til og fantasi, så man ikke blot kunne se de mulige farer men også de muligheder, der opstod. Man skulle være hurtig, og først og fremmest ikke blive slået ud og lammet, når der skete noget uforudset og ubehageligt. Man skulle være klar til omgående at tage de chancer, man fik tilbudt. Skyde først i ildkamp var også meget vigtigt, og helst at ramme. Man skulle ikke være dumdristig og passe meget på ikke at sløves og slække på sikkerheden, fordi det var gået godt i en lang periode. Så skulle man kunne holde til presset, det var der mange, der ikke kunne. Så måtte de opgive at være med og eventuelt sendes til Sverige. Under aktionerne hjalp gruppesammenholdet - ligesom hos soldater - med til at holde gejsten oppe, men især for dem, der levede i lang tid under jorden, kunne ensomheden blive meget belastende. Efter aktionerne forsvandt vi hver til sit. Vi, der levede under jorden, til vores logi hos fremmede mennesker, som vi ikke kunne delagtiggøre i vores arbejde, hverken af hensyn til os selv, men ikke mindst af hensyn til dem. Så var vi overladt til vore egne tanker og bekymringer. Især om natten, der var det tidspunkt Gestapo foretrak til at arrestere folk på, kunne ensomheden være slem, når den bedste ven var maskinpistolen under sengen, når man vågnede ved at en bil bremsede op på gaden udenfor; det kunne jo være de kom efter en. Vi havde giftpille (Cyankalium) syet ind i vo-

res jakkerevers. Den kunne vi tygge på, hvis vi ikke ville arresteres eller ikke kunne holde torturen ud efter en evt. arrestation. Vore møder fandt næsten alle sted på gaden, og her gjaldt det om, når man ankom, at holde udkig efter mistænkelige personer, der kunne jo have været en stikker på spil. Ligeledes blev det en vane, når man kom hjem til sit logi, at se efter det aftalte tegn, inden man gik ind. Det kunne være en vase, der var flyttet i vinduet som tegn på, at der var noget galt, som regel besøg af Gestapo. På vejen til logiet eller til et møde, der undtagelsesvis fandt sted inden døre, sikrede man sig mod at blive skygget. Det blev også en indbygget rutine. Så skulle man holde sig fra restauranter og caféer. De var adskillige gange årsag til arrestationer. Så var konditorier bedre, der var der ingen Gestapomænd, der ventede at finde sabotører, og jeg har altid holdt meget af lagkage.

Efter undersøgelse og anbefaling skulle de nye folk jo oplæres. Det var der også problemer ved, dels var forholdene blevet meget skærpede og barske, så der ikke var plads til mange fejltagelser, men det var også begrænset, hvad vi kunne få lov til. Det førte til, at vi udførte en lang række mindre aktioner mod biler, togvogne, tankstationer og lignende ting. Vi organiserede også en del biler, så vi kunne være motoriserede, når krigens afslutning kom. Der var også problemer med at holde moralen oppe, der skulle helst ske noget hele tiden, og der skulle være noget at rive i. Det var ikke så let at forklare sabotørerne, at nu skulle de høre vente og bruge tiden til at pudse våben m.v. Under sabotage mod Hans Lystrups autoværksted i Pile Alle trængte Hipofolk i stort antal ind i virksomhedens gård, mens vore folk var ved at anbringe bomberne. Vores dækning havde svigtet og ikke formået at standse Hipoerne. Uffe beordrede så bomberne tændt, og sabotørerne gemte sig så godt, det var muligt, under maskiner og biler. Efter eksplosionerne under den almindelige forvirring slap alle bort. En enkelt af vore folk blev såret, for øvrigt for anden gang. Også tyskernes krigsskibe angreb vi. Efter flere mislykkede forsøg blev en bombe på 150 kg. sprængstof anbragt i kajen ved siden af krydseren Nürnberg og sprængt. Den beskadigede Krydseren. Det var ikke min afdeling, der udførte aktionen.

Den 10. marts forsøgte mine folk at ødelægge radiofabrikken Allways i Sydhavnen. Det var en meget stærkt bevogtet fabrik. Vagterne var tyske SS- og værnemagtsoldater. Planen var, at såvel vagter som vagtstue skulle nedkæmpes og fabrikken stormes. De tyske vagter uden for fabrikken og i et vagttårn skulle skydes ned samtidig; og signalet til dette skulle være skuddet, der dræbte vagten i tårnet. Samtidig skulle den tyske vagtstue, der lå på 1. sal skydes i småstykker med en maskinkanon. Herefter skulle fabrikken stormes og bomberne anbringes inde i bygningen. Vagten i tårnet blev godt nok skudt, men der var ingen, der hørte skuddet, så vagterne udenfor blev ikke skudt. Folkene ved kanonen skød på vagtstuen, og så gik aktionen i skuddermodder, og folkene måtte trække sig tilbage, hvilket foregik i vild uorden. Alle slap væk, men kanonen gik tabt. Også andre af vore afdelinger kom i større ildkampe med tyskere og Hipofolk under aktioner. I Vanløse ved et tysk drivmiddeldepot udviklede angrebet sig til ildkamp, hvor flere tyskere blev dræbt, og vi mistede en mand. På Nørrebro udviklede et angreb på fabrikken Dan sig til den største ildkamp under krigen. Vi angreb med ca. 50 mand og ildkampen mod fabrik og tililende tyskere og Hipofolk varede i over en time. Vi mistede 1 mand og havde flere sårede, tabene på den anden side var ca. 20 mand. Den 15. marts prøvede vi at røve to jernbanevogne med ca. 2 millioner 9 mm patroner på godsbaneterrænet i København. Patronerne skulle sendes til Tyskland. Men vi måtte opgive aktionen, da terrænet myldrede med Gestapofolk.

Næste dag prøvede vi igen. Denne gang holdt vi lokomotivføreren op, og en af vore folk kørte toget til Brøndbyøster, hvor der dengang var en niveauskæring med landevejen. Her lå vi andre på lur og ventede på toget. Det blev godt nok standset med ammunitionsvognene ud for vejen. Men da vi skulle overmande de tyske vagter i vognene, viste det sig, at der var koblet en ekstra vogn på toget med mindst en deling lyske soldater. Da vi skød et par gange mod vagterne i ammunitionsvognene for at gøre dem møre, åbnede tyskerne i den ekstra vogn ild mod os. Denne var placeret lige bag lokomotivet langt fra hvor vi lå. Vi tog dem under ild og prøvede at komme frem til dem, men terrænet var åbent, så det var ikke muligt. Brandt hoppede op på toget og prøvede at løbe frem til tyskernes vogn, for at kaste håndgranater ind i den. Men tyskerne var også blevet kede af legen, og de kørte toget væk, så vi måtte opgive. 2 af mine folk var blevet så hårdt sårede, at de døde kort efter. Vi andre slap alle væk.

På Hipo- og Gestapofolk var der fri jagt. Vi havde flere gange prøvet at lokke dem i en fælde. En gang lavede vi en større seance i Valby på en stille villavej. Vi vidste, at her boede flere nazister, som nok skulle tilkalde hjælp, hvis der skete noget. Så en aften lagde vi os (det vil nok sige ca. 25 mand) på lur ved vejen, hvor vi så opførte et ildoverfald på en dukke. Vi ringede også selv

til Hipo, men de må have lugtet lunt, for de dukkede ikke op. Men den dag englænderne bombede Shellhuset, for både Hipo og Gestapo rundt i biler i København. Vi havde en let pansret lastvogn, som vi så kørte rundt i byen med, i håbet om at få bid. Det var jo en i stor hast improviseret aktion. Jeg havde netop mødt faderen til Per, der var blevet dræbt i Brøndbyøster få dage før. Pers far var præst, men da vi forklarede ham, hvad vi var ude på, ønskede han at komme med, og det kom han så. Efter at vi havde kørt rundt nogen tid, blev vi overhalet af en personvogn med fire Gestapofolk i. Fra ladet af lastbilen skød vi ned i vognen, der kørte ind i en mur. Vi sprang ned af ladet og afsluttede angrebet med et par håndgranater. Alle fire mand blev dræbt.

Tyskerne, der nu var på vild flugt på alle fronter, fyldte Danmark med flygtninge især fra Østprøjsen. Transporterne af disse flygtninge og også af soldater fra disse områder skete i stort omfang over Østersøen i skibe. Tyskerne havde beslaglagt godt tyve danske skibe, der lå oplagt i Københavns Sydhavn. Vi fik derfor ordre til at ødelægge Langebro på en sådan måde, at broen ikke kunne lukke op, men ville spærre skibene inde. Men broen var fyldt med tyske soldater, der kontrollerede al færdsel. Vi opgav at trænge ind til broens mekanik, hvad der teknisk set ville have været den bedste løsning. I stedet for ville vi prøve at anbringe en stor sprængladning under broens maskinhus, der dengang var placeret over brobanen. Den 26. marts kørte Terkel en Falck-kranvogn, som vi havde organiseret og fyldt med 150 kg. sprængstof ud på Langebro under maskinhuset, hvor han fik vognen til at gå i stå. Men de venlige tyskere hjalp ham med at få vognen skubbet i gang igen, inden han kunne nå at tænde bomben, så på den måde gik den plan i vasken. Men næste dag organiserede Uffe og hans folk et tog på Amager. Sprængstoffet blev fyldt i den sidste vogn, men aktionen måtte udsættes flere gange, den ene gang fordi et bilværksted i nærheden blev saboteret af en gruppe, vi ikke kendte. Og så myldrede broen pludselig med tyske politisoldater og Hipofolk. Der var mange ting, der skulle tages hensyn til. Politigården, lige ved siden af broen, var hovedkvarter for Hipo. Og på Amagersiden lå Artillerivejens kaserne, der var fuld af tyske soldater. Der var den civile trafik over broen, med bl.a. sporvogne, der var problemer med at advare det danske bropersonale, der sad i maskinhuset.

Der var myldretid, som gerne skulle undgås. Og der var problemer med at få standset toget, så den sidste vogn netop var under maskinhuset. Der var efterhånden en del folk holdt op, de var anbragt i et lille hus, der tilhørte DSB. I løbet af eftermiddagen opsøgte jeg Uffe på stedet, for at høre om han havde behov for støtte, men han var fortrøstningsfuld og mente, at alt var under kontrol. Endelig da klokken var blevet ca. 1800 kørte rangertoget ud på broen. Hans, der var i den bagerste vogn, tændte bomben og sprang af på Amagersiden og viftede med et rødt flag. Det var tegn til togføreren om, at bomben var tændt, og til dækningsfolkene om, at de dels skulle skyde ind over broen fra Kalvebod Bastionen, og dels skulle stoppe sporvognene, inden de kørte ud på broen, og sørge for, at passagererne kom i dækning. Yderligere advarede en højtalervogn, vi havde organiseret, om at alle straks skulle forlade broen. Denne larm fik også alle danskere til hurtigt at forsvinde fra broen, mens tyskerne, der ikke fattede noget, skød til alle sider og søgte dækning under toget bl.a. den sidste vogn. Ved eksplosionen blev broen svært beskadiget og skibene lukket inde i Sydhavnen. Desværre hørte de danske brovagter, der var blevet advaret om, at der ville ske noget i løbet af eftermiddagen, ikke skyderi og højtalervogn. De blev i maskinhuset, og to mand blev hårdt sårede. Også den aktion indbragte lykønskningstelegram fra general Eisenhowers hovedkvarter.

Der var flere af samme type aktioner, hvor det nu ikke gjaldt om at ødelægge danske virksomheder, men tværtimod om at forhindre, at tyskerne fik fat i eller ødelagde danske værdier. I samarbejde med Switzers Bjergningsselskab blev skibet SS Røsnæs kapret og sejlet til Ven. Her tilkaldte det assistance ved at foregive grundstødning. Og det benyttede ca. 20 af Switzers Bjergningsbåde sig af. De gik til assistance og benyttede så lejligheden til at flygte til Sverige. Det var den 8. april 1945. Den 5. april fik vi smuglet en ca. 100 kg stor bombe ind i en af magasinbygningerne i Hærens Våbenarsenal på Amager. Der var fabrikation af våben i denne bygning. På trods af flere telefoniske advarsler evakuerede virksomhedens ledelse ikke arbejderne, og ved eksplosionen blev 12 danske arbejdere dræbt og 4 såret. Det var en meget ulykkelig hændelse, og det var jo en ringe trøst, at vore aktioner kun i meget få tilfælde tidligere havde medført civile tab. Krigen var ved at være forbi. Englænderne nærmede sig den danske grænse og russerne havde omringet Berlin.

Vi fik ordre til at planlægge erobring af Helsingør Havn (det var alle Bopas afdelinger i samarbejde med lokale ventegrupper). Til den ende måtte vi til Helsingør for at rekognoscere for, hvordan det kunne lade sig gøre. Meningen var, at den danske brigade i Sverige skulle landsattes

i havnen, så havnen skulle tages intakt og tyskerne i Helsingør og Kronborg neutraliseres. Det at tage til Helsingør dengang var ingen let sag. Der gik kun tog hver anden eller tredje dag, alle personbiler var klodset op, lastbiler og taxavogne kørte på gengas, og lastbiler skulle have tysk tilladelse til at køre udenfor Storkøbenhavn, og taxa måtte slet ikke køre udenfor byen. Vore cykeldæk var ikke i en sådan forfatning, at de kunne klare en tur til Helsingør. Vi besluttede at køre i en lastbil og fremskaffede de nødvendige falske papirer, der gav os tilladelse til at køre til Helsingør. Men den 30 april, da vi skulle af sted, beslaglagde tyskerne alle lastbiler i København. Men vi var klar over, at det hastede, så vi tog en taxa. Den var med gasgenerator og kunne højst køre 25 km i timen.

Vi var tre, Uffe, og Holger og jeg selv, samt taxachaufføren, der ikke anede, hvad vi var for nogen. Han meddelte os, at han ikke måtte køre os længere end til Vedbæk, så måtte vi se at finde en anden vogn. Det kunne vi ikke finde i Vedbæk, men så kørte han os til Hørsholm, hvor Holger gik ind på kroen og prøvede at ringe efter en vogn, der kunne køre os videre til Helsingør. Så kom der pludselig en vogn, og glade blev vi, indtil vi opdagede, at den var fyldt med Hipoer, der holdt Uffe og mig op med deres maskinpistoler. Det var ingen morsom situation, vi var alle tre stærkt eftersøgte af Gestapo, og vi var alle bevæbnede med pistoler. Da vi var klar over, at de ville visitere os, fortalte vi dem med det samme, at vi var entreprenører, der skulle til Helsingør for at se på nogle barakker, vi byggede for tyskerne, og at vi var bevæbnede. De blev ret vilde og blodige, da de hørte, vi var bevæbnede, men vi trak vore falske papirer frem, der også omfattede Waffenschein (tysk tilladelse til at bære våben). De så misfornøjede ud og erklærede, at papirerne var falske, men vi bedyrede, at de var ægte og lod fornærmede over, at de kunne tro de var falske, når vi kom her for at arbejde for tyskerne. Til sidst sagde de, at nu gjaldt det om at få brændt det lort, når dagen kom, og så kørte de.

Vi var jo blevet noget matte i knæene, men det var for intet at regne i forhold til vores chauffør, der havde siddet tavst i vognen under hele seancen. Han havde regnet ud, hvad vi var for nogen, og sagde, at vi måtte have nerver af stål, for han havde været ved at pisse i bukserne. Nu havde vi opdaget, at han var god nok, og vi opgav at finde en anden vogn og beordrede ham i stedet til at køre os videre til Helsingør. Ved Kvistgård passerede vi en tysk cyklistdeling, der imidlertid ikke generede os. I Helsingør satte vi vognen ved en restaurant og bad chaufføren om at tage sig en bøf og en øl, mens vi gik en tur. For ikke at vække for megen opsigt gik vi hver for sig for at se på de tyske stillinger. Da jeg havde gået noget rundt, mødte jeg Uffe. Der var fyldt op af tyskere i byen, og de så nysgerrigt på os, når vi gik rundt i havneområdet. Vi var gået forbi en bom, som tyskerne havde sat op, og var mærkeligt nok ikke blevet standset, men et par tyske officerer begyndte at gå hurtigt efter os. Så skyndte vi os væk, og i Helsingørs små gader slap vi fra dem. Vi mødtes ved bilen og blev enige om, at vi havde set det væsentlige og i hvert fald vakt opmærksomhed nok, så nu måtte vi hellere se at komme af sted. Chaufføren blev hentet, og så kørte vi mod København. Da vi havde kørt ca. 5 km., blev vi standset af en deling tyske soldater (ca. 25 mand), der lå i grøfter og hegn med maskingeværer og geværer. Vi fik ordre til at hoppe ud af vognen og vise vore papirer. Den tyske delingsfører blev helt tosset, da vi sagde, at vi var bevæbnede. Men vi gav ham vore Ausweis, som han stod længe og stirrede på. Så opdagede vi, at han holdt det på hovedet, og så spurgte Uffe ham på tysk, om han ikke kunne læse. Det kunne han nok ikke lide, at hans soldater hørte

Kapitel Befrielsen og tiden der fulgte

Den 4. maj om aftenen hørte jeg befrielsesbudskabet fra London på gaden på vej til et møde. Jeg fik ordre til at samle mine folk på Kongens Bryghus på Vodroffsvej. Vi fik en travl aften med at finde folk og få våben og ammunition fundet frem fra de forskellige depoter, der var spredt over hele byen. Næste morgen blev jeg beordret til at besætte hotel d'Angleterre, der skulle tjene som hovedkvarter for General Dewing, den engelske general, der var chef for de engelske befrielsestropper, der ventedes i løbet af dagen. Der var vildt skyderi i København, og allehånde rygter om tyskere og navnlig Hipofolk, der agerede snigskytter. En overgang følte vi os beskyttet foran hotellet og mente, at ilden kom fra taget af Det Kongelige Teater. Jeg beordrede så mine folk derop. Det gjorde de, og på vejen åbnede de flere låste døre ved at skyde dem op, det kunne man se mange år efter. De kom også op på taget og fandt nogle forskræmte nysgerrige, der ville se efter flyvere. General Dewing kom, men allerede næste dag fik jeg ordre til at være vagt for Speciel

Forces' hovedkvarter, der blev oprettet i Otto Mønstedts Hus, lige ved siden af Politigården. Der lå vi så, til vi i løbet af en måneds tid fik hjemsendt styrken. Vi deltog ikke i arrestationer af stikere og tyskerhåndlangere.

Det var en meget mærkelig omvæltning. Pludselig var freden brudt ud. Det var ikke let at omstille sig. For nogle lykkedes det aldrig rigtigt, nogle havde fået svære psykiske skader, som de aldrig forvandt. I to år havde jeg ikke sat mine ben i mit barndomshjem. Med lange mellemrum havde jeg set mine forældre og min søster, men jeg var aldrig kommet hjem. De havde ikke haft det morsomt, med politi og senere Gestapo rendende og lede efter mig og usikkerheden om min skæbne. Da jeg senere selv fik børn, forstod jeg lidt af, hvad de havde været igennem. Målet med kampen, at få tyskerne ud, var nået. Nazismen var knust og hvad så. Der var et fælles had til forriderne og et ønske om straf for alt det, de havde forvoldt, men ellers havde modstandsbevægelsen ikke fælles politiske mål. Den bestod for hovedpartens vedkommende af folk med ståsted langt til venstre eller langt til højre. Og hurtigt viste modsætningerne mellem Sovjetrusland og de vestlige demokratier sig, hvilket yderligere var medvirkende til at splitte modstandsbevægelsen. De gamle politikere fra samarbejdstiden med tyskerne forstod rigtigt at udnytte dette. Hurtigt fik de bugseret modstandsfolk ud af regeringen og sat sig selv på taburetterne igen. Kritikken mod dem for samarbejdspolitikken fik de klaret ved at lade den parlamentariske kommission, der bestod af politikere, undersøge deres egen adfærd under krigen, og det førte jo høre til, at det hele blev syltet. Jeg har aldrig senere i min tilværelse overvundet den despekt for politikere, jeg fik under krigen, og efter opgøret efter den.

Jeg gik selv ind i hæren efter krigen, og ret hurtigt for mit vedkommende blev tilværelsen fyldt af mit arbejde der og stiftelsen af familie. Nu, mange år efter, ser jeg selvfølgelig helt anderledes på mange ting, end jeg gjorde i 1945. Dengang og i årene efter blev besættelsestiden be-lyst på mange måder. Først skulle hele befolkningen forklare, hvor meget de havde været mod tyskerne, og hvilke heltegerninger den enkelte havde udført. Så kom retsopgøret, hvor man hårdt straffede de virkelig grimme drenge og småforbryderne, mens de hovedansvarlige slap let eller helt uden tiltale. Så skulle samarbejdspolitikkerne forklare, hvor rigtig deres politik havde været. Så kom der diskussioner om skæv våbenfordeling. Og hvad kan man så som gammel modstandsmand få ud af det? Hvad er mine erfaringer og min opfattelse af disse hændelser nu så mange år efter?

Krig er og bliver noget utroligt svineri. Det kan blive nødvendigt for at undgå slaveri. Men den påvirker uvægerligt selv civiliserede mennesker i en voldelig retning, og den er tilbøjelig til at få det værste frem i mange mennesker. På den anden side afslører den også folks sande karakter. Man bliver hurtigt klar over, hvem der er til at stole på, og hvem der er nogle pjok. Jeg fik mange dejlige venner under krigen og lærte en masse brave mennesker at kende. Jeg boede over 40 forskellige steder under krigen, hos folk fra alle samfundsgrupper, og det gav mig en social forståelse for, hvor forskelligt forholdene var for de enkelte. Det var socialt barske tider under krigen med stor arbejdsløshed og meget ringe understøttelse, hvis nogen. Så forskellen var stor mellem arbejder- og direktørhjemmet, men hjælpsomheden og viljen til at hjælpe var stor i de familier, til trods for den meget store risiko, der var ved at hjælpe. Tyskerne sprængte rask væk huse i luften, hvor der var blevet huset modstandsfolk.

Der er en myte om, hvor brave danskerne var under krigen, hvordan hele befolkningen stod sammen mod tyskerne. Det er efter min mening en solid løgn. De første år af besættelsen var hovedparten af befolkningen lunkne, man måtte rette sig efter Konge, regering og myndigheder, og det var jo beundringsværdigt, hvad tyskerne kunne militært og den orden de kunne skabe, og der var ingen arbejdsløshed. Og vi måtte høje os for de tyske krav, og det var rigtigt at få besættelsen til at gå så lempeligt for befolkningen som muligt, også selv om ikke alt hvad tyskerne gjorde var lige godt. Den indstilling var det, vi måtte kampe imod. Og den blev kun delvis vendt efter 29. august 1943. Masser af danskere bevarede den indstilling krigen ud. Men tyskerne gjorde deres bedste ved deres brutale fremfærd for at vende stemningen. Ved befrielsen var der ca. 50000 frihedskæmpere, det er ca. 1 % af befolkningen, og af dem har vel ca. 10% eller en promille af befolkningen kæmpet aktivt mod tyskerne. De har ikke gjort det alene, men har haft opbakning af mange. Men trods alt en meget lille del af den danske befolkning.

Det er ikke fordi jeg forestillede mig, at hele den danske befolkning skulle bekæmpe tyskerne aktivt. Det ville hurtigt have ført udryddelsen af den danske befolkning. Men der var mange, der sluttede sig til modstandsbevægelsen i de sidste dage før krigen sluttede, "de sidste dages hellige", i et forsøg på at redde skindet. Nu mange år efter har jeg fået et mere nuanceret syn på for-

holdene dengang. Det var en nødvendig baggrund for vores arbejde, at der var et samfund, der fungerede nogenlunde normalt, hvor vi kunne skjule os og få støtte fra. Det var nødvendigt med en balance mellem modstandsbevægelsen og det officielle Danmark. Vi kunne ikke i det tæt befolkede Danmark uden store skove og bjergområder lave partisaner, som tilfældet var på Balkan og i Rusland. Det eneste sted, vi rigtigt kunne skjule os, var i København. I de første år af krigen var det officielle Danmark indstillet på at komme gennem krigen på den mest lempelige måde, også selv om det skulle være ved at opfylde alle tyskerne ønsker, og tolerere alle deres brud på indgåede aftaler. Det blev kun ændret ved modstandskampen, som det officielle Danmark gjorde sit bedste for at bekæmpe indtil 29. august, da Regeringen gav op, men også efter den dato prøvede det officielle Danmark at bekæmpe modstandsbevægelsen. Således arresterede politiet i oktober måned 1943 tre af mine folk under en sabotageaktion, og uden at det var efter tysk krav. Modstandsbevægelsen ville kæmpe aktivt for at forhindre, at tyskerne vandt krigen, det ville det officielle Danmark ikke. Og vi modstandsfolk mente ikke, at vi kunne leve i et Danmark regeret af nazisterne, og heller ikke at det var rimeligt, at det kun var englændere, russere og amerikanere, der skulle betale prisen, for at vi atter kunne leve i et frit land. Vi forstod ikke dengang hinandens synspunkter, og vi har vel heller ikke rigtigt gjort det siden. Men en ting var ikke at ville kæmpe, en helt anden ting var, at det officielle Danmark gjorde sit bedste for at forhindre andre i at gøre det.

Prisen for at kæmpe var stor. Tabene i Bopa var en 20-25% døde. For langt de fleste var deres aktive tid som sabotør kun nogle få måneder, og det var meget kort tid. For det varede længe, før man opnåede rutine. De få der blev længere, blev derfor hurtigt gruppeførere eller mere. Selv blev jeg i systemet i over to år, og det var en helt særlig rekord. Jeg uddannede en lang række sabotører, men når jeg havde nået en godt virkende organisation, måtte jeg, som nævnt i et tidligere kapitel, den ene gang efter den anden aflevere mine førere til andre dele af organisationen. Forståelsen for sikkerheden var stor hos os, tabene i andre dele af modstandsbevægelsen var langt større og førte i en række tilfælde til, at tyskerne oprullede større eller mindre dele af de pågældende organisationer.

Der har været talt og skrevet meget om den skæve våbenfordeling under krigen, hvor vente-grupperne og især hærens O-grupper blev forsynet forlods, mens sabotagegrupperne næsten intet fik. For min afdelings vedkommende fik vi først del i de svenske og amerikanske våben i sidste del af april måned 1945. Indtil da havde vi stort set klaret os med røvede våben, først og fremmest røvet fra sabotagevagter. Og det havde kostet os store tab. Jeg er ikke i tvivl om, at denne skæve fordeling var ønsket fra politisk hold. Det var især socialdemokrater, der stod bag købet af svenske våben, og de har gjort det for at skabe modvægt mod modstandsbevægelsen, som de anså for kommunistisk og højreorienteret. Og efter hvad vi har set senere, var der vel ikke så meget at sige til det. Men for mig at se, var det vigtigste at få bekæmpet tyskerne, så kom alt andet i anden række. Og så var det for øvrigt en naiv tankegang efter min mening. For var det englænderne, der befriede landet, skulle de nok sørge for, at kommunisterne ikke kom til magten, og var det russerne, der befriede landet, skulle de nok sørge for at kommunisterne kom til magten. Men det er der selvsagt ingen politikere, der efter krigen har "let stå frem og vedstå. At General Hjalff troede, at han kunne tillade sig at sige det længe efter, var efter min mening meget naivt for ikke at sige dumt, så meget mere som de ansvarlige politikere var døde, og andre, der var vidende om den skæve fordeling, bestemt ikke skulle have ørerne i maskinen.

Retsopgøret, med strenge straffe lige efter befrielsen, og den meget blødere linie senere. Med skævhed ved at ramme de små fisk og lade de store slippe billigt eller helt, er der også talt og skrevet meget om. Dengang syntes jeg, det var meget skævt og uretfærdigt. Men senere kan jeg nok se, at det var en meget vanskelig opgave og umulig at gøre retfærdigt. De lange knives nat, som fandt sted i mange af de fra tyskerne befriede lande, medførte nok at luften lige i øjeblikket føltes rensket, og at retfærdigheden skete fyldest. Men det blev betalt med uhyrlige massakrer og uretfærdigheder. Mange uskyldige kom til at betale, og mange skyldige fik gemt sig væk. Det undgik vi, og det var godt. Politikere måtte betale ved at dele regeringsposterne med modstandsbevægelsen og ved at vedtage lovene, der muliggjorde retsopgøret mod landsforræderne. Det blev ikke synderligt retfærdigt, men en typisk dansk måde at klare tingene på, og vel til syvende og sidst en rimelig løsning.

HH (Poul Pedersen senere Felvø) var efter min mening den egentlige stifter af Bopa. Han var arbejder, 32 år gammel, da jeg lærte ham at kende. Han havde været i Spanien og kæmpet mod Franco, og havde således krigserfaring. Han var en meget rolig og besindig mand, der ustandse-

lig manede os til forsigtighed. Men han var også den, der ikke veg tilbage for at deltage i aktionerne. Han havde gode lederevner og forstod at sætte sig i respekt. Han blev arresteret af Gestapo i januar 19 og sendt i tysk tugthus, men overlevede krigen. Hans efterfølger Brandt (Bøge Thing) var den fødte leder. Tillidsvækkende, i besiddelse af stort personligt mod, god til at formidle samarbejde og til at lytte. En god forhandler. Han var heller aldrig bange for at tage med på aktion og gjorde det, også selv om både han og jeg fik besked på, at vi skulle lade de andre om markarbejdet. Der er skrevet og forsket meget i besættelsestiden., Mere eller mindre gode ting. Fra modstandsfolk ofte beretninger, der er stærkt farvede af deres syn på forholdene dengang, hvilket vel er ret naturligt. Fra historikere beretninger, der ofte har været udarbejdet som doktorafhandlinger. Det er svært at skrive om begivenheder, hvor adskillige af de optrædende stadig lever, og adskillige af arbejderne har da også været udsat for stærk kritik især fra modstandsfolks side. Megen af denne kritik finder jeg berettiget, og det er vel næppe, fordi forfatterne ikke har villet fremstille tiden så objektivt og neutralt som muligt, men der er en stor skævhed i det efterladte kildemateriale, som kan være en årsag til en forvredet opfattelse. Det officielle Danmark, regering, rigsdag og administration har efterladt sig et meget omfattende arkivmateriale, der burde dække tiden, men om den gør det er vel tvivlsomt, da der har været rig lejlighed til at fjerne mere belastende materiale, endda med undskyldning i, at det var for at ikke tyskerne skulle få fat i det. For det kæmpende Danmark er sagen en ganske anden. Det var under krigen en forbrydelse at gemme skriftligt materiale, det kunne falde i tyskernes hænder, hvorfor grundreglen var, at alt skriftligt skulle ødelægges. At historikeren foretrækker skriftlige kilder er ganske naturligt, da den menneskelige hukommelse er kort, men af ovennævnte grunde kan det meget let give en ensidig fremstilling og dermed årsag til berettiget kritik.

Det gælder om at være på den vindende side i en krig, det er en meget væsentlig lære, jeg fik ud af min deltagelse. Nok var tilværelsen i alle Europas lande barske i de første år efter krigen, men for tyskerne var landet opdelt og grænser flyttet, der var utrolige ødelæggelser overalt og mangel på alle varer. Tilværelsen var meget ydmygende for dem og uden nogen form for lyspunkter. De tyske ingeniørsoldater i Danmark blev sat til at rydde de minefelter, tyskerne havde udlagt i Danmark, og det var et meget ubehageligt og farligt job. En tysk sejr ville have betydet modstandsfolkernes udslettelse og store lidelser for alle Europas folk, og formentlig en håbløs stagnation, som vi har set det i Europas diktaturstater efter krigen.

Freden blev hurtigt afløst af den kolde krig, der satte gang i våbenkapløbet mellem Øst og vest, og ikke mindst i atomvåbenkapløbet og terrorbalancen. En periode, der først er afsluttet nu. Og hvad er det så for en verden, der er præget af telekommunikationsmidlernes udbredelse og rækkevidde. Det er ikke mere muligt for magthaverne at lukke et land totalt af. Informationer går over landegrænser med TV, radio, telefon og telefax m.v. Det er derfor umuligt for magthaverne at holde befolkningen hen i uvidenhed i det lange løb. Og utilfredshed i befolkningen opstår hurtigt, når den kan sammenligne egne levevilkår med omverdenens. Det er faktorer, der stærk hjælper til at udligne forskellene mellem de forskellige konflikter i verden. Sociale uligheder, etniske modsætninger, religiøse og nationale konflikter og ikke mindst den truende befolkningsekspllosion i de fattige lande. Så nok er verden blevet mindre i dag takket været de moderne transportmidler m.v., men problemerne er talrige og uoverskuelige, så der er stadig al mulig grund til at være på vagt og klar til i givet fald af rimelige levevilkår for jordens befolkning.

Kapitel 6: Biografiske noter.

I 1988 begyndte jeg at samle oplysninger om min afdelings virke under sabotageorganisationen BOPA under Danmarks frihedskamp. Det resulterede i første omgang i et kartotek over aktioner, som min afdeling udførte. Mange aktioner deltog jeg selv i, og de fleste andre af de nævnte blev udført af min afdeling under mit ansvar. Enkelte større aktioner, udført af andre afdelinger af BOPA, er dog medtaget. Som kilder blev i hovedsagen anvendt materiale, der findes på Museet for Danmarks Frihedskamp i form af originale aktionsrapporter, bøger og interviews med sabotører. Det har været tilstræbt at basere materialet på samtidige kilder, herunder politirapporter m.v. og kun undtagelsesvis på deltageres erindringer, som meget ofte viser sig at være særdeles mangelfulde og fejlagtige. Det har ligeledes været tilstræbt at søge oplysningerne bekræftet af flere kilder. Det er som nævnt opstillet som et kartotek og egner sig ikke for læsning, men kun som kildemateriale. Jeg fandt det derfor rimeligt at benytte kartoteket og min erindring som grundlag

for en beskrivelse af min afdelings virke under krigen.

Selv om arbejdet dengang var et udpræget teamwork, er det præget af mine egne oplevelser og opfattelse af hvad der skete, og det er også præget af at arbejdet først er udført i 1990, altså 45 år efter at begivenhederne fandt sted. Det er langt fra alle aktioner, der er nævnt, dels kender jeg ikke alle, og dels ville det blive en kedelig opremsning. De mere typiske er beskrevet, og også aktioner, udført af andre afdelinger, er i enkelte tilfælde behandlet, når jeg har fundet det hensigtsmæssigt for belysning af forholdene dengang. Jeg har ikke lavet kildehenvisninger, men de findes i kartoteket, hvor der også er oversigt over organisation af min afdeling og personregister med navne med tilhørende dæknavne. Kopi af dette materiale findes på Museet for Danmarks Frihedskamp (Telefon : 33137714).

Jørgen Jespersen 1990.

Hermed slut på KK i Krig